



# Politické procesy 50. let: kauza Teror Náchod

## Bakalářská práce

*Studijní program:*

B7507 Specializace v pedagogice

*Studijní obory:*

Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání  
Historie se zaměřením na vzdělávání

*Autor práce:*

**Alena Galuščáková**

*Vedoucí práce:*

Mgr. Kateřina Portmann, Ph.D.  
Katedra historie





## Zadání bakalářské práce

# Politické procesy 50. let: kauza Teror Náchod

*Jméno a příjmení:* **Alena Galuščáková**  
*Osobní číslo:* P17000479  
*Studijní program:* B7507 Specializace v pedagogice  
*Studijní obory:* Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání  
Historie se zaměřením na vzdělávání  
*Zadávající katedra:* Katedra historie  
*Akademický rok:* **2019/2020**

### Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy pramenů (především dokumentů z Archivu bezpečnostních složek, Národního archivu, Státního okresního archivu Náchod a rozhovorů vedených za pomoci metody orální historie) a jejich komparace s poznatky z odborné literatury rekonstruovat životní osud Karla Vondráčka odsouzeného v jednom z největších politických monstrprocesů 50. let proti selskému stavu. Pozornost bude zaměřena zejména na analýzu přípravy procesu, obžalobu, hlavní přelíčení a rozsudek.

*Rozsah grafických prací:*  
*Rozsah pracovní zprávy:*  
*Forma zpracování práce:*  
*Jazyk práce:*

tištěná/elektronická  
Čeština



## Seznam odborné literatury:

### Prameny:

Archiv bezpečnostních složek

Národní archiv

Státní okresní archiv Náchod

Dobový tisk

Rozhovory s pamětníky (Karel Vondráček, Antonín Vondráček)

### LITERATURA:

BLAŽEK, Petr, Karel JECH a Michal KUBÁLEK. *Akce „K“: vyhnání sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech: studie, seznamy a dokumenty*. Praha: Pulchra, 2010, 635 s. Testis. ISBN 978-80-87377-05-5.

*Kolektivizace venkova v Československu 1948-1960 a střeoevropské souvislosti*. Editor Petr BLAŽEK, editor Michal KUBÁLEK. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2008, 359 s.. ISBN 978-80-7363-226-7.

BOČKOVÁ, Marie. *Zemědělství a 50. léta*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2008, 119 s., 41. ISBN 978-80-86874-11-1.

DOLEŽAL, Jan, Josef KMONÍČEK a Jiří PEKÁREK. *Když mizely meze: Kapitoly z kolektivizace východočeského zemědělství v letech 1949-1960*. Hradec Králové: Kruh, 1987, 136 s.

JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, 331s., ISBN 978-80-7021-902-7.

JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945-1960*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, sv. 35. ISBN 80-7285-010-5.

KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., ISBN 80-85947-75-7.

KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: [státní bezpečnost 1948-1956]*. Brno: Doplněk, 1999, 289 s., ISBN 80-7239-024-4.

PŠENIČKOVÁ, Jana. *Zemědělské družstevnictví: kolektivizace zemědělství, vznik JZD*. 1952. Praha: Státní ústřední archiv, 2000, 322 s. Edice dokumentů z fondů Státního ústředního archivu v Praze. ISBN 80-85475-65-0.

RŮŽIČKA, Miloslav. *Vyhnaní: akce „Kulak“: zločin proti lidskosti!*. Havlíčkův Brod: Miloslav Růžička, 2008, 479 s. ISBN 978-80-254-6522-6.

ULČ, Ota. *Komunistická justice a třídní boj*. Brno: Stilus, 2016, 251 s. ISBN 978-80-87122-99-0.

URBAN, Jiří. *Venkov pod kolektivizační knutou: okolnosti exemplárního „kulackého“ procesu*. Praha: Vyšehrad, 2010, 303 s. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7429-055-8.

VEBER, Václav. *Třetí odboj: ČSR v letech 1948-1953*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2014, 373 s. ISBN 978-80-7395-786-5.

VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6.

*Vedoucí práce:*

Mgr. Kateřina Portmann, Ph.D.

Katedra historie

*Datum zadání práce:*

16. prosince 2019

*Předpokládaný termín odevzdání:*

16. prosince 2020

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.  
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.  
vedoucí katedry

## Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

31. července 2020

Alena Galuščáková

## **Poděkování**

Ráda bych poděkovala Mgr. Kateřině Portmann, Ph.D., která mě po celou dobu vedla, a podělila se o cenné rady, připomínky a náměty. Bez jejího dohledu by tato práce nemohla vzniknout. Dále bych chtěla touto cestou poděkovat za ochotu při poskytování informací pracovnícím a pracovníkům Národního archivu v Praze, Archivu bezpečnostních složek a Archivu Kanceláře prezidenta republiky. V neposlední řadě bych ráda poděkovala Karlu Vondráčkovi, Antonínu Vondráčkovi a Aleně Vondráčkové za poskytnutí informací a cenných materiálů.

## **Anotace**

V únoru roku 1948 převzala v Československu de facto monopol moci komunistická strana. Nedílnou součástí nového režimu se stal i proces kolektivizace venkova. Jedním z prostředků k její realizaci se stala i perzekuce samostatně hospodařících zemědělců, kteří patřili mezi odpůrce kolektivizace. V rámci politických procesů došlo k odsouzení několika osob z obce Litoboř. Jejich kauze je věnována tato bakalářská práce.

Cílem této bakalářské práce je na základě analýzy, komparace a syntézy pramenů a odborné literatury charakterizovat tuto kauzu.

**Klíčová slova:** Politické procesy, kolektivizace, 50. léta 20. století, Akce „Teror Náchod“, politický vězeň Karel Vondráček

## **Annotation**

In February 1948, the Communists took over the de facto monopoly of power in Czechoslovakia. The process of rural collectivization has become an integral part of the new regime. One of the means of its realization was the persecution of self-employed farmers, who were among the opponents of collectivization. As part of political trials, several people from the village of Litoboř were convicted. This bachelor thesis is devoted to their case.

The aim of this bachelor's thesis is to use analysis, comparison and synthesis of primary sources and academic literature to characterize the case.

**Key words:** Political trials, collectivization, 1950s, "Terror Náchod" event, political prisoner Karel Vondráček



## 1. Obsah

2. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	10
3. ÚVOD.....	11
4. KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY.....	13
4.1. PRAMENY.....	13
4.2. LITERATURA.....	14
5. POLITICKÉ PROCESY V 50. LETECH.....	16
6. Politický proces – Akce „Teror Náchod“.....	18
6.1. Skupina Rudolf a spol.....	20
6.1.1. Život před zatčením.....	20
6.1.2. Miloslav Stejskal.....	24
6.1.2.1. Činnost Miloslava Stejskala.....	26
6.1.3. Zatýkání a soud.....	29
6.1.4. Výkon trestu.....	34
6.1.5. Život po propuštění.....	39
6.2. Skupina Vondráček a spol.....	41
6.2.1. Život před zatčením.....	41
6.2.2. Zatýkání a soud.....	46
6.2.3. Výkon trestu.....	48
6.2.4. Život po propuštění.....	51
6.3. Karel Vondráček.....	54
6.3.1. Život před zatčením.....	56
6.3.2. Zatýkání a soud.....	57
6.3.3. Výkon trestu.....	60
6.3.4. Život po propuštění.....	61
7. ZÁVĚR.....	63
8. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	65
8.1. Prameny.....	65
8.1.1. Archivy.....	65
8.1.2. Tisk.....	65
8.1.3. Rozhovory (orální historie).....	65
8.2. Literatura.....	65
8.3. Internetové zdroje.....	67

8.3.1. Online dokumenty.....	67
9. Přílohy.....	68

## **2. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK**

AV NF – akční výbor Národní fronty

Atd. – a tak dále

č. – číslo (ve významu i číslo spisu)

ČSR – Československá republika

č. p. – číslo popisné

JUDr. – doktor práv

JZD – jednotné zemědělské družstvo

Kčs – Koruna československá

KNV- krajský národní výbor

KV KSČ – krajský výbor Komunistické strany Československa

KV VB – krajský výbor Veřejné bezpečnosti

MNV – místní národní výbor

NV – národní výbor

Odst. – odstavec

Okr. – okres

ONV – okresní národní výbor

OV – okresní výbor

OV KSČ – okresní výbor Komunistické strany Československa

p. – pán

PhDr. – doktor filozofie

Sb. – sbírka zákonů

SNB – Sbor národní bezpečnosti

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

StB – státní bezpečnost

Tr. Z. – trestní zákon

ÚV – Ústřední výbor

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

VB – veřejná bezpečnost

ZŠ – základní škola

### 3. ÚVOD

Definitivní ztráta československého nezávislého soudnictví přišla záhy po únorovém převratu v roce 1948, kdy se komunisté dostali k moci. Přípravované procesy se staly útokem proti základům československé demokracie, – přinášely do politiky zcela nové prvky známé ze Sovětského svazu. Vlna politických procesů zachvátila společnost a zcela zlikvidovala činnost jednotlivých demokratických institucí.<sup>1</sup> Politické procesy se staly nástrojem moci a politiky strachu. Před soudy stáli skuteční i potenciální odpůrci režimu. Nezáleželo na postavení ani na politické příslušnosti. Výraznou skupinou mezi pronásledovanými tvořili samostatně hospodařící zemědělci, kteří odmítali kolektivizaci. Mezi ně patřily i osoby, kterými se zabývá tato práce.

Právě vrstva soukromě hospodařících obyvatel se stala jednou z hlavních nepřátel tehdejšího komunistického režimu. Ve velké míře šlo o lidi politicky i veřejně činné, jejichž podíl ve správě obce byl více než viditelný. Jednalo se často o vlivné a uznávané občany, kteří poskytovali práci i ostatním obyvatelům vesnice a z jejího okolí. Vlastnili množství movitého i nemovitého majetku, po roce 1948 se o něj začali právem obávat. Mnoho z nich bylo skeptických vůči zakládání zemědělských družstev po vzoru sovětských kolchozů. Kritika režimu a odmítavý postup se staly jedním z motivů jejich následné perzekuce.

Text je rozdělen na dvě hlavní části. Úvodní část seznamuje s problematikou politických procesů probíhajících v 50. letech 20. století. Další část analyzuje akci StB „Teror Náchod“, v jejímž rámci byli pronásledováni zemědělci z obce Litoboří a jejího okolí. Tato pasáž je rozdělena na další tři podkapitoly. První se zaměřuje na proces s první skupinou zvanou „Karel Rudolf a spol.“, druhá se zabývá procesem s další skupinou navazující na první s názvem „Karel Vondráček a spol.“. Ve třetí kapitole postupně charakterizují život Karla Vondráčka odsouzeného ve druhé skupině. Text se zabývá jeho životem před vězením, během výkonu trestu a životem po propuštění.

Cílem práce je na základě analýzy pramenů a jejich komparace s poznatky z odborné literatury rekonstruovat jeden z největších politických monstrprocesů 50. let proti selskému stavu, případ známý jako akce „Teror Náchod“. Pozornost bude zaměřena zejména na analýzu přípravy procesu, obžalobu, hlavní přelíčení a rozsudek. Zároveň bude detailněji zpracován

---

<sup>1</sup> KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 17-18

životní příběh Karla Vondráčka, který se stal obětí cíleného a organizovaného zákroku proti selskému stavu.

Při zpracování tématu byly použity základní metody práce historika. Na základě studia archiválií a jejich následné komparace s odbornou literaturou byla provedena analýza postupu bezpečnostních složek a justice v 50. letech 20. století v případě konkrétního politického procesu. Hlavní náplní práce byl sběr a analýza pramenů. Stěžejní materiály týkající se kauzy akce „Teror Náchod“ jsou uloženy v Národním archivu v Praze<sup>2</sup>, v Archivu bezpečnostních složek<sup>3</sup> a dílčí dokumenty v Archivu Kanceláře prezidenta republiky v Praze<sup>4</sup> a soukromém archivu rodiny Antonína a Aleny Vondráčkových, Josefa Víta a Karla Vondráčka mladšího.

Jelikož materiály pochází především z prostředí poučkových bezpečnostních složek, je jejich vypovídací hodnota limitována. Informace získané z rodinného archivu Vondráčkových, paměti a rozhovorů, se tak staly cenným zdrojem informací, který ovšem též podléhá nutnosti kritického přístupu.

---

<sup>2</sup> *Národní archiv v Praze*, fond Generální prokuratura, Praha

<sup>3</sup> *Archiv bezpečnostních složek v Praze*, fond H a H 243

<sup>4</sup> *Archiv Kanceláře prezidenta republiky v Praze*, fond KPR

## 4. KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY

### 4.1. PRAMENY

Hlavním zdrojem informací této bakalářské práce se staly vyšetřovací spisy Státní bezpečnosti, které jsou uloženy v Archivu bezpečnostních složek<sup>5</sup>. Ačkoliv se k dnešnímu dni nedochovaly všechny dokumenty, vyšetřovací spisy obsahují velké množství protokolů a důležité informace z vyšetřování, včetně výslechů. Dalším neméně důležitým pramenem je spis z generální prokuratury dostupný v Národním archivu v Praze<sup>6</sup>. Tento dokument obsahuje široké, avšak neúplné spektrum korespondencí mezi prokurátory, včetně Ludmily Matušínské, protokol o hlavním líčení, rozsudek, žádost o udělení milosti i její následné zamítnutí. Při práci s pramenem tohoto druhu je zapotřebí kritický postup.<sup>7</sup>

Prameny, které byly zásadní složkou při porozumění některým událostem, jsou vězeňské listy odsouzeného Josefa Víta, Jaroslava Lazara a Josefa Řezníčka, které jsou uloženy rovněž v Národním archivu v Praze<sup>8</sup>. V těchto materiálech jsou zaznamenány informace o výkonech trestu, žádostí o milost a jejich následné zamítnutí, A rovněž zde můžeme najít nejvíce informací týkajících se jednotlivých odsouzených v tomto procesu. Mnoho osobních spisů se vůbec nedochovalo, nebo stále nejsou zpřístupněné veřejnosti.

V Archivu Kanceláře prezidenta republiky v Praze<sup>9</sup> byl nalezen soubor spisů T 619/52, T 796/52 a T887/52, které obsahují soukromé dopisy členů rodin Josefa Víta, Jaroslava Lazara a Josefa Řezníčka, žádající o udělení milosti prezidenta republiky. Ve spisech jsou i materiály potvrzující zamítnutí všech žádostí. Dále se zde objevuje spis T1552/54, který obsahuje udělení milostí pro Josefa Hůlka a Emanuela Konvalinku. Zajímavostí těchto spisů je, že jsou úplné – obsahují údajné provinění, trest a odůvodnění milostí.

Důležitým a cenným pramenem v této práci se staly rozhovory s pamětníky, při kterých byla použita metoda orální historie.<sup>10</sup> Vzhledem k tomu, že proces probíhal v roce 1952, nebylo možné udělat rozhovory s přímými pamětníky. Rozhovory proběhly s potomky odsouzených. Jedná se o Karla Vondráčka, syna Karla Vondráčka odsouzeného k 16 rokům vězení, Antonína Vondráčka, jehož otec byl nakonec zproštěn viny v plném rozsahu, a

---

5 Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond H a H 243

6 Národní archiv v Praze, fond Generální prokuratura, Praha

7 TOMEK, Prokop. *StB jako historický pramen*, In: Soudobé dějiny 12, č. 1, Praha 2005, s. 208-214

8 Národní archiv v Praze, fond Osobní spis Josefa Víta, Jaroslava Lazara, Josefa Řezníčka

9 Archiv Kanceláře prezidenta republiky v Praze, fond KPR

10 VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004.

manželky Antonína Vondráčka Aleny.<sup>11</sup> K rozhovorům je potřeba opět přistupovat kriticky, jelikož z výpovědí nelze očekávat spolehlivost z hlediska faktického ani objektivního popisu. Každý zázitek je pokaždé znovu zhodnocován na základě pozdějších zkušeností.<sup>12</sup>

#### 4.2. LITERATURA

V průběhu zpracovávání této práce bylo využito velké množství/ odborné literatury. Obecné informace o politických procesech 50. let 20. století pochází z publikace *Komunistický režim a politické procesy v Československu*<sup>13</sup> od Karla Kaplana a Pavla Palečka a *Nebezpečná bezpečnost*<sup>14</sup> od Karla Kaplana. Jelikož politický proces v Litoboři úzce souvisel s kolektivizací, čerpalo se i z odborné literatury od Jaroslava Rokoského a Libora Svobody *KOLEKTIVIZACE v Československu*.<sup>15</sup> Jedná se o kolektivní monografii, která je rozdělena do několika částí, jež obsahují jednotlivé příspěvky v různých oblastech kolektivizace. Dále byly využity informace k danému tématu z knihy *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu* od Petra Blažka a spol.<sup>16</sup> Tato dvojjazyčná publikace vycházela jako výstup z výstavy věnované právě kolektivizaci. Důležité publikace o průběhu kolektivizace v Československu, které pomohly k hlubšímu pochopení tématu, byly *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*<sup>17</sup> a *Soumrak selského stavu 1945-1960*<sup>18</sup> od jednoho z předních odborníků problematiky kolektivizace v Československu, historika Karla Jecha a také *Akce „K“- Vyhánění sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech*<sup>19</sup>, kterou napsal v kolektivu autorů o průběhu kolektivizace v Československu.

Bakalářská práce se věnuje akci „Teror Náchod“, proto bylo nutné vyhledat i odbornou literaturu, která by se tímto procesem zabývala. Důležitou knihou použitou v této práci je sborník od Věry Vlčkové *Horizonty (ne)svobody*<sup>20</sup>. Sborník ale nevykazuje náležitosti odborného textu, spíše populárně naučného. Dále práce rozebírá jednotlivé osudy lidí, které

11 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, Antonínem Vondráčkem a s Alenou Vondráčkovou

12 VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004., s. 71

13 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s.

14 KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: [státní bezpečnost 1948-1956]*. Brno: Doplněk, 1999, 289 s.

15 ROKOSKÝ, Jaroslav a Libor SVOBODA, ed. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, 473 s.

16 BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ, Jiří URBAN, Petr BLAŽEK a Petr BLAŽEK. *Rozkulačeno!: půlstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, [2016], 143 s.

17 JECH, Karel. *Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy*. Praha: Vyšehrad, 2008, 331 s.

18 JECH, Karel. *Soumrak selského stavu 1945-1960*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001, 252 s.

19 BLAŽEK, Petr, Karel JECH a Michal KUBÁLEK. *Akce "K": vyhánění sedláků a jejich rodin z usedlostí v padesátých letech : studie, seznamy a dokumenty*. Praha: Pulchra, 2010, 635 s.

20 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000.

bylo nutné doplnit literaturou píšící o těchto tématech. V kapitolách, které se zabývají výkonem trestu odsouzených, byly jako zdroj informací použity knihy od Kláry Pinerové, konkrétně *Do konce života. Političtí vězni padesátých let – trauma, adaptace, identita*<sup>21</sup> a *Jáchymov: jeviště bouřlivého století*<sup>22</sup>.

Ostatní faktografické publikace posloužily k doplnění jednotlivých podkapitol a jejich zařazení do celkového dobového kontextu. Celkový seznam použitých pramenů a literatury je uveden na konci práce.

---

21 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s.

22 PINEROVÁ, Klára, ed. *Jáchymov: jeviště bouřlivého století*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018, 428 s.



## 5. POLITICKÉ PROCESY V 50. LETECH

V únoru 1948 se ujala moci komunistická strana, se kterou se pojí i vlna perzekucí a politických procesů. Perzekuce se stala prakticky jednou z oficiálních forem vládnutí, běžně ji používaly všechny státní a komunistické instituce. V tzv. zakladatelském období komunistického režimu, které se datovalo v letech 1948–1952, se vyznačovala tím, že se nesoustředila pouze na jednu hlavní osobu, ale snažila se postihnout celou rodinu, příbuzné a přátele. Perzekuce měla rozsáhlé spektrum. Důvodem se stávaly nejen politické názory, členství v nekomunistických stranách, ale také odpor ke vstupu do zemědělských družstev. Oběti politických perzekucí tak pocházely ze všech společenských vrstev, od rolníků po bývalé politiky.<sup>23</sup>

V tzv. zakladatelském období komunistického režimu měly procesy „zúčtovat“ nejen se skutečnými nepřáteli, ale také s domnělými či zcela vymyšlenými odpůrci režimu. Politické procesy plnily funkci tzv. politicky vychovávat masy. Občané měli poznávat počinání nepřátel režimu a škůdců hospodářství. Politické procesy tak na obyvatele měly působit jako škola ostražitosti a bdělosti.<sup>24</sup> Každý významnější politický proces se neobešel bez medializace, která dále nabádala k ostražitosti před „domácími nepřáteli a zrádci“.<sup>25</sup>

Mezi hospodářskými procesy tvořily největší část ty, které se týkaly zemědělství. Politické procesy sloužily jako pádný nástroj kolektivizace zemědělství.<sup>26</sup> V roce 1949 odstartovala vlna kolektivizace na základě zákona o JZD č. 69/1949 Sb. Následně se objevil odpor ze stran hospodářů, který se projevoval nejen přerušováním schůzí, ale i organizováním podpisových akcí proti vstupu do JZD. Sedláci vnímali negativně nucený výkup zemědělských strojů. Odpor hospodářů postupně lámala politická agitace spojená s násilím, represemi a vězněním.<sup>27</sup> Pro StB a politické vedení bylo velice snadné obviňovat tzv. vesnické boháče z nepřátelství vůči režimu či z třídní nenávisti.<sup>28</sup> Od jara 1949, kdy komunisté začali s vlnou kolektivizace, ukládaly směrnice ústředny StB nižším složkám, aby více věnovaly pozornost vesnicím. Následně vybudovala StB širokou síť agentů na venkově, kteří měli za

---

23 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., s. 22-23

24 Tamtéž, s. 42

25 Tamtéž, s. 43

26 Tamtéž, s. 147

27 BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ, Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: půlstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, [2016], 143 s. ISBN 978-80-87912-44-7. s. 77- 83

28 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., s. 147

úkol zakročit proti těm, kdo veřejně hovořil proti JZD.<sup>29</sup> Do konstruování politických procesů se zapojilo i ministerstvo spravedlnosti. Vytvořilo pro tyto záležitosti zvláštní útvary na ministerstvu, ve státní prokuratuře a u státního soudu. Již v listopadu 1949 proběhla porada o postihování akcí proti zemědělským družstvům, na které účastníci hlasovali pro co nejvyšší tresty.<sup>30</sup>

Nejmohutnější vlna politických procesů s tzv. vesnickými boháči probíhala v letech 1950 až 1952. Jejich politickou koncepci tvořila hospodářská sabotáž. Nechyběla ani provokace státní bezpečnosti. Procesy s rolníky měli jen regionální dosah. Jejich iniciátoři s tímto omezením počítali, a proto Státní soudy vyjížděly do obcí, kde se sehrálo velké divadlo včetně nacvičených výpovědí.<sup>31</sup> Za vesnického boháče – „kulaka“ – byl považován hospodář s výměrou půdy nad 20 ha. Později se hranice stále snižovala, například v roce 1952 nebyla výměra půdy hlavním kritériem.

Po drastických 50. letech se situace na venkově změnila. Rapidně poklesl počet rolníků samostatně hospodařících. Vzhled krajiny se rovněž změnil – rozoráním mezí a starých polních cest, vykáčením remízků a alejí, zasypáním rybníčků a meandrů. Důsledky se projevují se zpožděním dodnes. Kolektivizací se naplnil jeden z důležitých cílů komunistického režimu – lidé ztratili vztah k půdě. Zajímavostí je, že kolektivizace měla ze všech satelitních států SSSR největší úspěch právě v Československu. Předcházely ji „vhodné“ politické podmínky plynoucí z krize druhé světové války a krátkého nejistého období Třetí republiky.<sup>32</sup>

---

29 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., s. 148

30 Tamtéž, s. 149

31 Tamtéž, s. 149 – 153

32 BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ, Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: půlstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, [2016], 143 s. ISBN 978-80-87912-44-7. s. 125-135

## 6. Politický proces – Akce „Teror Náchod“

Vlna politických procesů zasáhla i východní Čechy a konkrétně i malou zemědělsky orientovanou obec Litoboř. Většina obyvatel obce hledala hlavní obživu v zemědělství a hospodářství se pak dědila z generace na generaci. A právě to se stalo zásadním problémem s převzetím moci KSČ v únoru 1948. V květnu roku 1948 se v ústavě objevil dodatek, jenž garantoval vlastnictví půdy do 50 ha. Záruka sklídila velkou podporu z řad rolníků, ovšem ne na dlouho. V únoru následujícího roku přišla změna v podobě zákona č. 69/1949 Sb., kdy se rozhodlo o postupném vzniku JZD, jež probíhalo v několika etapách. Od dobrovolné až po tu násilnou.<sup>33</sup>

Velká část obyvatel Litoboře s kolektivizací nesouhlasila a odmítala předat své pozemky. Na základě toho došlo ze strany státní politiky k několika represivním krokům, které vedly k úspěšnému dovršení celé kolektivizace. Nejprve byly zavedeny dodávky, které se nedaly splnit,<sup>34</sup> rovněž docházelo k mnoha prohlídkám speciálně utvořených zvláštními komisemi, které měly za úkol pátrat po ukrytém obilí, mase, vejcích, atd. Výši zemědělských dodávek určovaly místní národní výbory<sup>35</sup>, od roku 1952 byly již sice normovány ministerstvem výkupu, nicméně MNV zůstávaly nadále klíčovými články.<sup>36</sup> Na základě těchto pravomocí ONV a MNV byly vytvořeny tzv. trestní komise, které mohly za neplnění dodávek ukládat peněžité tresty a případně uvalit na jednotlivá hospodářství dočasnou správu a rozhodovat o vysídlení rodin sedláků v rámci tzv. Akce K.<sup>37</sup> Z těchto poznatků vyplývá, že rolníci a statkáři byli dlouhodobě vystaveni tlaku ze strany systému a místních funkcionářů, (viz níže popsany osud Marie Vojtěchové). Zároveň nelze vyloučit, že v rámci lokálního kontextu nedocházelo k vyřizování osobních sporů.

Proces kolektivizace nabízel jedinečný nástroj k „odstranění“ nechtěných obyvatel. Represivní kroky nestačily k prolomení odporu obyvatelstva a dovršení kolektivizace, proto došlo k uskutečnění akce „Teror Náchod“, známé i pod názvem „Teror Litoboř“, která celý proces urychlila. Ve spisech se používaly oba dva názvy, výrazněji je používán „Teror

---

33 RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Vydání druhé, rozšířené. V Praze: Vyšehrad, 2018. ISBN 978-80-7429-881-3. s. 522-523

34 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 39

35 Podle vládního nařízení 7/1949 Sb.

36 V roce 1952 byl vydán nový zákon o dodávkové povinnosti pod číslem 56/1952 Sb., MNV na jeho základu zodpovídaly za evidenci, průběžné plnění a mnoho dalších věcí

37 Křečhoř – Kutlíř. Pamětní deska obětem a utrpení selského lidu v době kolektivizace. *Politické procesy: Pamětní místa komunistického režimu* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i, 2020 [cit. 2020-05-03].

Náchod“, proto i v dalších kapitolách bude tento pojem upřednostněn. Akce „Teror Náchod“ měla urychlit celý proces kolektivizace a zdiskreditovat část obyvatel, především rolníky, kteří s ní nesouhlasili. O připravenosti celého procesu svědčí i rychlost, s jakou byl připraven a uskutečněn. Během provedení akce StB použila různé provokační metody, mezi nimi i využití cenzury dopisů (viz níže).

V rámci akce „Teror Náchod“ realizovala StB přípravu dvou politických procesů, v nichž bylo odsouzeno 18 osob. První z nich se konal ve dnech 26. a 27. ledna 1952, a druhý v Hradci Králové, ve dnech 25. a 26. července 1952. Státní soud vynesl celkem čtyři tresty smrti, jeden byl v březnu 1952 změněn na doživotí, a další mnohaleté tresty vězení, přičemž některé z nich byly spojeny s nucenými pracemi v uranových dolech v Jáchymově. Celková výše trestů činila celkem 146 a půl roku odnětí svobody, což dává průměr 10 a půl roku na jednoho odsouzeného. Oba procesy provázela silná politická propaganda v regionálním tisku, což dokládají i články v novinách. K této skutečnosti je zde uvedeno už ze dne 27. prosince 1951, které poprvé zaznělo v městském náchodském rozhlasu a následně bylo ve stejném znění uveřejněno v tištěné podobě v průmyslových podnicích RUBENA a TEPNA: *V poslední době agenti západních mocností zesilují teror v naší zemi. Po případu v Babicích, i v jiných místech došlo také v našem okrese k přímým útokům teroristů, financovaných americkými imperialisty na naše funkcionáře strany. (...) Tyto teroristické činy zavilých nepřátel naší republiky směřují k zastrašení členů a funkcionářů strany a k odvrácení jich od plnění našich stranických povinností.*<sup>38</sup>

Během uskutečňování obou monstrprocesů docházelo k tomu, že Státní soud vyjížděl do okresu. Tato praktika byla známá už od poloviny roku 1951, kdy ve velkém množství přibývaly procesy s různými skupinami rolníků. Straničtí funkcionáři a bezpečnostní orgány se snažili o to, aby v každém okrese proběhl alespoň jeden veřejný proces. Takové veřejné protikulacké procesy splnily svůj politický účel, jelikož působily zastrašujícím způsobem nejen vůči zmíněným kulakům, ale též drobným rolníkům, kteří odmítali své statky připojit k JZD,<sup>39</sup> vše za účelem propagandy a politiky strachu, jež měla za úkol potlačit případné další aktivity. Ve vykonstruovaných procesech byly odsouzeny osoby, které se často na žádné „protistátní činnosti“ reálně nepodílely, ač třeba s režimem jakkoliv nesouhlasily. Procesy zahrnují i případy, kdy se obžalovaní na protirežimních aktivitách podíleli, ale z pohledu

---

38 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Všem komunistům náchodského okresu!, V Náchodě dne 27. 12. 1951

39 ROKOSKÝ, Jaroslav a Libor SVOBODA. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013. s. 277. ISBN 978-80-87211-96-0. s. 281

demokratických režimů by nepatřili mezi kriminalizované. Ovšem v době komunistického režimu odešli od soudu s tresty, které byly v obrovském nepoměru k míře jejich reálného provinění.<sup>40</sup>

Politický proces byl akcí vedenou bezpečnostními orgány, která měla za úkol zlikvidovat odpor zemědělců proti nucené kolektivizaci a vstupování do JZD. Kromě toho byla perzekuce jedním z hlavních zdrojů psychologie strachu, která prostupovala celou společností. Byl jí vystaven každý občan, vědomě či nevědomě.<sup>41</sup>

### **6.1. Skupina Rudolf a spol.**

V úvodu bylo uvedeno, že se uskutečnily dva procesy, v této pasáži se zaměřím na první z nich, který vyvrcholil 26.–27. ledna 1952 v Náchodě v hotelu Beránek. V tomto procesu bylo odsouzeno 8 lidí – 5 mužů a 3 ženy. V rámci výčtu obžalovaných se v následujících podkapitolách zmíním o provázanosti mezi obviněnými.

#### **6.1.1. Život před zatčením**

Informace o níže vyjmenovaných obžalovaných jsou získány z Archivu bezpečnostních složek, nejvíce informací máme o Karlu Rudolfovi, po kterém se celá skupina jmenuje. Vzhledem k typu pramenů si autorka je vědoma jeho problematičnosti a nutnosti kritického přístupu.<sup>42</sup>

Níže jmenovaní budoucí obvinění měli mnoho společného. Nikdo z nich nesouhlasil s násilnou kolektivizací, všichni vlastnili pozemky, majetky či jiné hmotné statky, které se dědily po generacích, a nechtěli se jich tedy vzdát. Všichni se setkali s osobou Miloslava Stejskala a přesto, že mu z počátku nijak nedůvěřovali, jak vyplývá z rozhovorů vedených metodou orální historie s Antonínem Vondráčkem a Karlem Vondráčkem<sup>43</sup> či z některých výslechů, postupně mu poskytli pomoc, ač dobrovolně nebo pod nátlakem, ve formě stravy, noclehu, pohonných hmot či odvozu. Tyto aktivity byly později vyhodnoceny StB jako akce proti republice a jejímu zřízení. Podle doložených informací z vedených spisů byl pouze Karel Rudolf členem politické strany a to KSČ.

---

40 *Politické procesy: Pamětní místa komunistického režimu* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i, 2020 [cit. 2020-05-03].

41 GEBAUER, František. *Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948 - 1989: (statistický přehled)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. ISBN isbn80-85270-24-2. s. 7

42 Tomek, Prokop - Svazek StB jako historický pramen. Prokop Tomek. *Soudobé dějiny* Roč. 12, č. 1 (2005), s. 208-214

43 Oba rozhovory proběhly nejprve v listopadu a v prosinci 2019

Karel Rudolf se narodil 19. února 1905 v Litoboři. Ve spisech Okresní prokuratury v Náchodě byl veden jako zemědělec z povolání a majitel hospodářské usedlosti ve výměře 7,51 ha, trvalým bydlištěm v Litoboři čp. 59.<sup>44</sup> Jak již bylo zmíněno, Karel Rudolf byl členem KSC, do které vstoupil po osvobození v roce 1945. Do roku 1951 vykonával funkci předsedy MAV NF v Litoboři.<sup>45</sup> Byl tedy aktivním členem, který podporoval únorové převzetí moci KSC v roce 1948. Jeho vztah ke KSC se však změnil po vydání zákona č. 69/1949 Sb. Ten legitimizoval násilný proces kolektivizace venkova. Karel Rudolf nesouhlasil s násilnou kolektivizací, podle něj organizace KSC porušila své sliby.<sup>46</sup> Svými názory se netajil a to se mu stalo v novém režimu osudným. V Hoříčkách v hostinci „Jednota“ se rozhodl v podnapilém stavu vyslovit své názory nahlas. Podle vyšetřovacího protokolu měl pronést dne 30. prosince 1950 věty: „*At' nám komunisté políbí prdel*“ či „*At' nám SNB také políbí prdel*“.<sup>47</sup> Za to byl odsouzen okresním soudem v Náchodě na 2 měsíce odnětí svobody<sup>48</sup>. Ve spisech vedených StB můžeme najít dodatek, že pro své nepřátelské stanovisko ke straně a lidově demokratickému řízení byl ze strany vyloučen.<sup>49</sup> Vedle trestu odnětí svobody se ho tedy dotkl i trest stranický v podobě vyloučení.

Ve spisech StB se píše i o jeho bratru Ladislavovi, narozeném 24. března 1911, který byl veden jako bývalý detektiv Bubníkova soukromého detektivního ústavu v Praze<sup>50</sup>, a též jej 30. července 1949 odsoudil Státní soud v Praze k 10 rokům těžkého žaláře jako účastníka spolčení<sup>51</sup>. Bližší informace v těchto pramenech uvedeny nejsou. Indicie v podobě roku odsouzení, instituce (Státní soud), výše rozsudku a nekonkrétním pojmenováním údajné trestné činnosti nabádají k domněnce, že se jedná o jednu z prvních obětí politických procesů.

---

44 Národní archiv v Praze. GProk, T79/52, Kpt 330/51. Karel Rudolf – trestní řízení, Okresní prokuratura v Náchodě, v Náchodě, 5. února 1951, s. 1

45 Národní archiv v Praze. GProk, T79/52, Kpt 330/51. Karel Rudolf – trestní řízení, Okresní prokuratura v Náchodě, v Náchodě, 5. února 1951, s. 2

46 KAFKA, Jan. *Neklidné Vánoce a nešťastný Nový rok 1952 v Litoboři*, s. 14, in *Rodným krajem: Vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráka, Boženy Němcové a bratří Čapků*. 2012. Červený Kostelec: Vlastivědný spolek při Městském kulturním středisku Červený Kostelec, 2012. ISSN 1210-6135.

47 Národní archiv v Praze. GProk, Pt 34/51-2, Kpt 330/51. Karel Rudolf – trestní řízení, Krajská prokuratura, zpráva prvá, V Náchodě dne 5. 2. 1951

48 přešupek podle §85/2b zák. č. 88/50 Sb

49 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“, 11. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 1

50 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Věc: Akce „Teror Náchod“. Dne 11. ledna 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 24

51 Národní archiv v Praze. GProk, T79/52, Kpt 330/51. Karel Rudolf – trestní řízení, Okresní prokuratura v Náchodě, v Náchodě, 5. února 1951, s. 2

Trest si odpykal v Jáchymově.<sup>52</sup> I přesto, že jméno Ladislava Rudolfa je ve spisech uvedeno hned několikrát, on sám neměl s tímto analyzovaným procesem nic společného.

O dalších obviněných z akce „Teror Náchod“ máme velice kusé informace, ve většině případů se jedná o drobné rolníky a majitele hospodářství. Nelze vyloučit existenci osobních kontaktů mezi nimi, přeci jen se jedná ve většině případů o sousedy nebo rodinné příslušníky.

Josef Řezníček se narodil 8. března 1910 v Litoboři, čp. 52. Živil se jako rolník. Podle záznamů z protokolů vlastnil půdu o výměře 10,5 ha.<sup>53</sup> Jaroslav Lazar se narodil 6. února 1915 v Litoboři, bytem čp. 52. Pracoval jako šofér, autodopravce, ačkoliv byl vyučen jako zámečnick. Podle dostupných informací nebyl nikdy veden u žádné politické strany.<sup>54</sup> Zasnoubil se s Jaroslavou Hanušovou.<sup>55</sup> Jaroslava Hanušová se narodila 23. května 1928 v Olešnici, poté se s celou rodinou přestěhovala do Litoboře do domu čp. 5. V době procesu byla v pátém měsíci těhotenství.<sup>56</sup> Josef Vít se narodil 13. března 1912 v Řešetově Lhotě. Později se odstěhoval do Lhotek, čp. 11. Pracoval jako zemědělec a hostinský.<sup>57</sup> Se svou manželkou Marií Vítovou, rozenou Řezníčkovou, vychovával dva syny<sup>58</sup>. Marie Vítová byla zařazena do druhého procesu z důvodu údajné spolupráce jako informační spojky mezi Vítem a Stejskalem. Josef Svatoň se narodil 23. prosince 1908 v Litoboři, kde také zůstal. Živil se jako rolník.<sup>59</sup> Milada Střihavková se narodila 9. prosince 1921 v Zájezdě čp. 30. Pracovala jako účetní a byla majitelkou obchodního domu.<sup>60</sup>

Sborník vydaný Věrou Vlčkovou obsahoval rozhovor s Miladou Střihavkovou: „ (...) i já jsem uvízla v akci Litoboř. Pod ořešákem si nějaký chlap nechal motocykl, ověřovala jsem si číslo a zjistila, že patří předsedovi akčního výboru. Spadla jsem do aféry a nic mně

---

52 Archiv bezpečnostních složek, H, H-243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva. Přílohy: 1. Dne 5. 1. 1951 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 22

53 Archiv bezpečnostních složek, H, H – 243,3, Protokol o výpovědi obviněného – ŘEZNÍČEK Josef, 31. prosince 1952

54 Národní archiv v Praze. 6 Ts 8/52, Rozsudek Jménem republiky!, Státní soud v Praze, odděl. 6, hlavní líčení, v Náchodě, 26.-27. 1. 1952, s. 18

55 Národní archiv v Praze, SSNV, osobní spis – Lazar, Příjímací list – zákl. čís. 15528, 29. 1. 1952, KVSTB Hradec Králové

56 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 163-164

57 Národní archiv v Praze, SSNV, osobní spis – Vít, Příjímací list – zákl. čís. 15529, 29. 1. 1952, KVSTB Hradec Králové

58 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 170

59 Národní archiv v Praze. GProk, T79/52, Ta 8/52. Karel Rudolf a spol., Rozsudek jménem republiky, v Náchodě, 26.-27. ledna 1952, s. 29

60 Archiv bezpečnostních složek, H, H – 243,3, Protokol o výpovědi sepsaný s Miladou STŘIHAVKOVOU, 2. ledna 1952, s.1

nepomohlo. Přitížil mi jeden spoluobčan. Vypovídal, že k nám lezl agent často v noci oknem, a to křivé svědectví stačilo, abych na mnoho let ztratila svobodu v těžkém žaláři.“<sup>61</sup> Marie Vojtěchová, rozená Střihavková, se narodila 13. ledna 1911 v Zájezdě. Provдалa se do Světlé čp. 58 za Františka Vojtěcha, stala se tak spolumahajitelkou 20ha usedlosti.<sup>62</sup> Manželovi v době konání procesu bylo okolo 75 let. Marie Vojtěchová patřila mezi jedny z „nejmovitějších“ majitelů usedlostí, což pravděpodobně zapříčinilo šikanu v takové míře, v jaké je popsána dále. Ze záznamů věnovaným akci „Teror Náchod“ se můžeme dočíst, že jí byly odebrány pracovní síly, tedy pomocníci, kteří oběma manželům se statkem vypomáhali, a dále navyšované dávky, které nebylo možné splnit. Z toho též vyplývalo, že měla velké problémy s Antonínem Hodovalem, zemědělským referentem, jenž jí vyhrožoval zabavením statku.<sup>63</sup> O Marii Vojtěchové též víme, že prý sympatizovala s agrární stranou.<sup>64</sup> Ve spisech se blíže nspecifikuje, kdy mohla Vojtěchová agrární stranu preferovat. Během setkání s Miloslavem Stejskalem údajně došlo k milostnému splnutí, a stali se milenci.<sup>65</sup> Zprávy, které se zabývaly výše uvedeným tématem, se vyskytují pouze ve výpovědích Marie Vojtěchové. Na základě popisů obviněné osoby a vykonstruovaných výpovědí se můžeme domnívat, že se StB snažilo co možná nejvíce Vojtěchovou ponižít.

Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu podporovala obecný pokrok na vesnici, napomáhala veřejné správě, aby uspokojovala zájmy zemědělského obyvatelstva. Program strany říkal, že životní spokojenost vesnické pospolitosti závisí na hospodářském zdatu zemědělského podnikání.<sup>66</sup> Soukromé vlastnictví bylo stěžejní zásadou ideologie strany. Proto roľnické hnutí patřilo od svých počátků mezi odpůrce socialismu.<sup>67</sup> Hospodáři či zemědělci tuto politickou stranu preferovali, ovšem po válce byla zakázána na základě Košického programu, jelikož se „těžce provinila na zájmech národa a republiky“.<sup>68</sup> Na zákazu

---

61 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 168

62 Archiv bezpečnostních složek, H, H – 243,3, Protokol o výpovědi sepsaný s Marií Vojtěchovou, 2. ledna 1952, s.1

63 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Věc: Akce „Teror Náchod“, 11. ledna 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 4

64 Tamtéž, s. 4

65 Archiv bezpečnostních složek, H, H – 243, Věc: Rudolf a spol. I. část, osobní spis Marie Vojtěchová, z výpovědi Marie Vojtěchové ze dne 8. 1. 1952, Krajské velitelství státní bezpečnosti v Hradci Králové

66 DOSTÁL, Vladimír V. *Agrární strana: její rozmach a zánik*. Brno: Atlantis, 1998, 358 s., [16] s. fot., front. ISBN 80-7108-133-7. s. 264

67 DOSTÁL, Vladimír V. *Agrární strana: její rozmach a zánik*. Brno: Atlantis, 1998, 358 s., [16] s. fot., front. ISBN 80-7108-133-7. s. 272

68 BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ, Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: půlstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, [2016], 143 s. ISBN 978-80-87912-44-7. s. 49



agrární strany se nepodílela jen KSČ, ač její tlak byl dominantní, ale také sociální demokraté, národní socialisté a lidovci.<sup>69</sup> I přestože už neexistovala strana agrární, ani organizace, které se pod touto stranou zaštitovaly, stále tu zůstal zemědělský lid a české zemědělství.<sup>70</sup> Všechny politické strany lákalo bohaté agrární dědictví ve formě rozsáhlého majetku a značného voličského potenciálu. Některá čísla hovořila až o milionu voličů.<sup>71</sup>

Perzekuce vedoucích představitelů agrární strany začala hned v květnu roku 1945 na základě dekretů prezidenta republiky. Procesy proti agrárikům měly politický charakter.<sup>72</sup> Nastala perzekuce všech bývalých členů a sympatizantů s touto stranou. Média vytvořila vyhanou kampaň proti agrárikům, kteří se nemohli veřejně bránit. Seběmenší náznak oživit cokoliv z prvorepublikové minulosti agráriků bylo komunistickými bezpečnostními složkami okamžitě potlačeno, viz Selské jízdy.<sup>73</sup>

### 6.1.2. *Miloslav Stejskal*

Osoba Miloslava<sup>74</sup> Stejskala sehrála při „výrobě“ celého politického procesu klíčovou roli. Dodnes se vedou spory, zda byl spolupracovníkem StB či nikoliv. Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu, který z podnětu Konfederace politických vězňů v polovině 90. let celou událost v obci Litoboř prošetřoval, došel k závěru, že se údajně o řízenou provokační akci Státní bezpečnosti nejednalo. StB údajně pouze využila počínání uprchlého vězně z jáchymovských táborů k represí zemědělců.<sup>75</sup> Do opozice v tomto tématu se však staví oběti procesu a jejich potomci, kteří toto tvrzení razantně odmítají. Z rozhovoru Antonína Vondráčka vyplývá, že prý ještě před usmrcením zmíněného Miloslava Stejskala, chodila StB se seznamem lidí, kteří mu nějakým způsobem vypomohli.<sup>76</sup> Většina informací o Stejskalovi vychází ze zápisu StB a z rozhovorů s Antonínem Vondráčkem a Karlem Vondráčkem.

---

69 BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ, Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: půlstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, [2016], 143 s. ISBN 978-80-87912-44-7. s. 49

70 ROKOSKÝ, Jaroslav, ed. *Dvakrát otrokem: paměti agrárníka Oldřicha Suchého*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, 511 s. Edice paměti. ISBN 978-80-87912-20-1. s. 161

71 BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ, Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: půlstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, [2016], 143 s. ISBN 978-80-87912-44-7. s. 49

72 Tamtéž, s. 53

73 Tamtéž, s. 61

74 ve spisech StB též uvedeného jako Miroslava

75 Litoboř, Pomník obětem komunismu. *Politické procesy: Pamětní místa komunistického režimu* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i, 2020 [cit. 2020-05-03].

76 Rozhovor s Antonínem Vondráčkem, synem Antonína Vondráčka, ze dne 16. 12. 2019 v Litoboři, čp. 1

Miloslav Stejskal, ve spisech StB charakterizovaný jako dobrodruh, který již od svých 16 let žil bez stálého bydliště a živil se příležitostnou prací a drobnou kriminalitou. Narodil se 2. srpna 1929 ve Starém Plese u Jaroměře. Dětství prožil v Miletíně. Jeho otec pracoval v České Skalici a podle spisů StB měl během okupace pověst kolaboranta.<sup>77</sup> Již z těchto informací je zřejmé, že Miloslav Stejskal kraj velice dobře znal a uměl se v něm pohybovat.

Po ukončení školní docházky byl v roce 1944 přidělen k práci u sedláka Františka Poury v Miřejově na Královéhradecku, ale podle spisů StB prý jeho pracovní morálka „nestála vůbec za nic“. V březnu 1945 se z Mijeřova přestěhoval do Bílé Třemešné a po skončení války do Nových Lesů. Už v té době byl údajně vyšetřován za krádeže v Dubenci, kdy se vydával za vojáka Rudé armády. Během následujících 3 let absolvoval několik vyšetřování a byl převezen do polepšovny v Opatovicích nad Labem, odkud prý již v roce 1948 utekl s cílem emigrovat do zahraničí.<sup>78</sup> V roce 1951 byl v Praze odsouzen a trest si měl údajně odpykat v TNP v Pardubicích.<sup>79</sup> Podle spisů StB a veškeré evidence týkající se Miloslava Stejskala není dodnes jasné, zda si odpykával trest za ilegální překročení hranic, během něhož byl zadržen, či za předchozí trestné činy.

Otázkou je, jak mohlo být možné, že ještě téhož roku uprchl a objevil se zpátky na Královédvorskú u již zmíněného rolníka Poura a následně u Františka a Josefa Krejčích v Bílých Poličanech, kde podle spisu pomáhal při sklizni. Kvůli bezútěšné situaci<sup>80</sup> rodiny Vojtěchových pomáhal Stejskal na jejich statku ve Světlé.<sup>81</sup> Tato „pomoc“ se stala osudnou pro Marii Vojtěchovou a její sestru Miladu Střihavkovou. Další útočiště našel údajně u příbuzného Petra Stejskala, bydlícího v Bílých Poličanech<sup>82</sup>. Svého příbuzného využíval a měl prý navázat důvěrné styky s jeho manželkou a nevlastní dcerou. V listopadu se u Petra Stejskala ještě údajně párkrát objevil a vyhrožoval zbraní. Kvůli této zbrani měl možná pocity převahy a snad si, podle záznamů ve spisech, namluvil, že je zahraniční agent.<sup>83</sup>

---

77 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva, příloha 1. 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 7

78 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva, příloha 1. 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 9

79 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva, příloha 1. 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 9

80 Rodině Vojtěchové, jak je uvedeno výše, byly navýšené dodávky a odebrané všechny pomocné síly, proto na svém statku a k němu přilehlých pozemcích pracovala pouze paní Vojtěchová s manželem.

81 Tamtéž, s. 14

82 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva, příloha 1. 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 8

83 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva, příloha 1. 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 7-8

### 6.1.2.1. Činnost Miloslava Stejskala

Podle spisů svou „protistátní“ činnost zahájil 18. prosince 1951, když ve večerních hodinách navštívil na Žernově dům někdejšího předsedy MNV a žernovské KSČ Karla Lhotky. Ve vyšetřovacím protokolu zaznělo, že dne 18. prosince 1951 v 18.30 hod. vstoupil do bytu Karla Lhotky, skladníka Hospodářského družstva v České Skalici (...), a požadoval vydání dvou pistolí, které Lhotka vlastnil. Při příchodu neznámého muže byla v bytě jen jeho manželka Františka. V domnění, že neznámý muž chce mluvit s manželem, dovolila mu, aby se posadil. Za 15-20 minut jeho pobytu namířil neznámý na ženu dvě pistole, o kterých hovořil, že nejsou zdejší výroby a pohružkou, že ženu zastřelí, donutil ji k vydání dvou pistolí, které její manžel vlastnil. (...) Po provedení trestného činu přišel pachatel do bytu Františka Rýdla, kde uplatňoval požadavek vydání revolveru.<sup>84</sup> František Rýdl mu údajně žádný revolver nevydal a Miloslav Stejskal odešel. Ještě téhož dne se měl objevit u rolníka Karla Rudolfa, který mu podle spisu nabídl útočiště.

O 4 dny později, 22. prosince 1951, se prý Stejskal vypravil na svou druhou akci. Karel Rudolf se prý rozhodl, že dovede Stejskala do sousední vsi Mezilečí a ukázal mu, kde bydlí předseda MNV Jaroslav Jiránek. Ze souhrnné zprávy pro velitelství státní bezpečnosti se můžeme dozvědět, že Stejskal prý Jiránek skutečně přepadl a požadoval po něm jeho zbraň. Jiránek v obavě o svůj život Stejskalovi odevzdal zbraň ČZ 6.35 mm. Následně prý donutil předsedu MNV, aby jej dovedl do bytu Josefa Jánského, který též bydlel v Mezilečí. Ve spisu se dále uvádí, že asi v 17.15 přišli neočekávaně do bytu Josefa Jánského J. Jiránek, Jaroslav Antoš, Josef Mertlík a neznámý muž, který držel v každé ruce pistoli. Začal ohrožovati Josefa Jánského a vytýkal mu, že vyhrožuje místním zemědělcům. Ke každému z přítomných měl nějaké připomínky a každému vyhrožoval. Zdržel se asi 30 minut a při odchodu žádal zbraň od Josefa Jánského. Při této příležitosti měl u sebe neznámý pachatel celkem asi 6 pistolí.<sup>85</sup>

V protokolu se též uvádí, že v následujících dnech Stejskal navštívil majitele rýzmburského statku JUDr. Alberta Prouzu a prý od něj získal ošacení. Následně 25. prosince 1951 si měl půjčit motocykl od Karla Rudolfa a odjel do České Skalice za Karlem Podolským, se kterým se znal několik let. Z výslechu Karla Ulmana se dozvídáme, že Podolský znal Stejskala od roku 1945, kdy si prý u něj chtěl schovat vysílací stanici. Z dalších pramenů nevyplývají žádné informace o údajné spolupráci s odbojem. Ulman ovšem též

---

84 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva, příloha 1. 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 1

85 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“- souhrnná zpráva, příloha 1, 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 2-3

uvádí, že Stejskal pracoval jako agent a prý dokonce dostával úkoly ze Svobodné Evropy pod heslem „HELENKA“.<sup>86</sup> Ovšem nakolik byla tato tvrzení pravdivá nelze říct, jelikož Ulman byl jediným člověkem, který takto vypovídal v dostupných zápisech z výsledků a žádný jiný pramen tento fakt nepotvrzuje.

Když si prý Stejskal nechával přešít šaty u otce Karla Podolského, cestou z České Skalice měl nehodu, při které se mu rozbil reflektor. O této situaci vypovídá i Milada Stříhavková, která poznamenala, že šlo o motocykl, jehož majitelem byl člen MNV v Litoboři.<sup>87</sup>

Druhý den se jej prý společně s litobořským rolníkem Josefem Řezníčkem pokoušeli opravit. Toho dne se Stejskal rozhodl pro další čin, chtěl si tzv. posvítit na komunistu Antonína Hodovala, kterého údajně znal od Marie Vojtěchové, viz kapitola *Život před zatčením*. Ze souhrnné zprávy o Akci „Teror Náchod“ se dozvídáme, že *dne 26. prosince 1951 se konala v restauraci SKP v Náchodě – Bělovsi, čp. 101 schůze místní organizace KSČ. Jako referent se této schůze zúčastnil úředník referátu X. ONV v Náchodě Antonín Hodoval. Asi ve 20.10 hod. vstoupil do výčepu neznámý host. Byl uvítán vedoucím restaurace Josefem Hlavatým a na požádání, co si přeje, žádal rozmluvu se soudruhem Hodovalem. Ptal se, zda je přítomen a souhlasil s tím, aby byl zavolán. Josef Hlavatý otevřel dveře do spolkové místnosti a zavolal Hodovala. Jmenovaný na výzvu ihned vstal a šel ke dveřím. Když byl Hodoval asi dva kroky od dveří, vyšlo náhle několik výstřelů. Neznámý pachatel vypálil proti Hodovalovi dvě, nebo tři rány, z nichž jednou zasáhl Hodovala do prsou. Poté neznámý muž ustupoval pozpátku ze dveří lokálu.*<sup>88</sup> Antonín Hodoval byl postřelen do levého ramene v blízkosti srdce. Celou akci přežil a následně se jeho výpověď stala klíčovou v procesu.

O pár měsíců později v rámci takzvané „Šeptandy“<sup>89</sup> se dozvídáme o jednom raritním „zločinu“, který byl na komunistu Hodovala spáchán. V hlášení, které sepsal strážmistr Tomáš, se píše: *Na náchodsku se poslední dobou šíří šeptanda v tomto smyslu: Že jeden*

86 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243- 4. Protokol o výpovědi s předvolaným- Karel Ulman, dne 21. 2 1952, s. 3

87 Tato informace je jejím odůvodněním, proč si poté myslí, že byl Stejskal agentem nikoliv západu ale samotné StB

88 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“- souhrnná zpráva, příloha 1, 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 4

89Vysvětlení pojmu Šeptanda: Podle Jiřího Linharta, autora terminologizace „Šeptandy“ v Sociologické encyklopedii, se jedná o dnes již historický termín, vzniklý v průběhu 2. světové války a dožívající ještě v ČSR v 50. letech označující předávání informací z neoficiálních či panujícím politickému režimu nepřátelských zdrojů, různých politicky zabarvených fám a klepů, od úst k ústům a pod pečeti tajemství, tzv. sub rosa. Od agitace se liší nesystematičností, nesoustavností a necílevědomostí a obvykle i never., skrývaným charakterem. Šeptanda je výrazným nástrojem formování veřejného mínění i jeho projevem a lze ji čelit jen všestrannou, objektivní informovaností a demokratizací veřejnosti, zejména politického života. Pojem je sepsán na základě zápisu z NEŠPOR, Zdeněk R. Šeptanda. *Sociologická encyklopedie: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online]. 2017, 11. 12. 2017 [cit. 2020-03-09]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C5%A0eptanda>

*s pacientů v nemocnici v Náchodě v noci se přestrojil a navlékl na sebe prostěradlo a přišel k s. Hodovalovi, který byl postřelen v akci teror Náchod a sdělil mu, že jest duch těch popravených a že co nejdříve si pro něho přijde. Toto strašidlo bylo chyceno a lidé se zajímají, kdy bude souzeno. Dokonce se ptají přímo našich příslušníků, kdy bude přelíčení s tímto pacientem, co se vydával za ducha.<sup>90</sup> Hlášení nebylo veřejně sdíleno. Posloužilo ke zmapování situace v okrese a dále bylo uchováváno ve svazku „Náchod“. Toto svědectví dokládá, jak se v průběhu několika málo měsíců změnila nálada v náchodském okrese. Jak dokonale zapůsobila propaganda a co „dokázal“ celý politický proces.*

Poslední útok byl proveden na předsedu MNV komunistu Jaroslava Hofmanna ve Lhotkách, ve vesnici, odkud pocházel Josef Vít. Dostupné informace pochází pouze ze spisů StB a z výpovědí obviněných. Miloslav Stejskal prý nebyl spokojený se svými aktivitami, a proto se rozhodl pro další zvolení cíle. Podle informací dostupných ze spisů StB zavezl šofér Lazar spolu s „navigátorem“ Řezníčkem Stejskala do vesnice Lhotky, kde se sešel s Josefem Vítem, švagrem Josefa Řezníčka. Poté, co Josef Vít zahlédl svého švagra, vydal Stejskalovi Hofmannovu adresu. Dále je uvedeno, že prý Stejskal zaklepal na domovní dveře Jaroslava Hofmanna a již několikrát zmíněný předseda MNV se tázal neznámého muže, co si přeje. Stejskal se označil za člena StB z Náchoda, a že prý musí nutně mluvit s předsedou.<sup>91</sup>

Pro další vysvětlení děje je nutné podotknout, že v této době už vědí příslušníci StB o neznámém pachateli, který zaútočil na Hodovala. Hofmann byl tedy již dávno informován o různých napadeních nejen v obci Žernov. Dále je zapotřebí uvést, že rodina Hofmannova bydlela v rodinném domě v prvním patře a v přízemí bydlel Josef Tuček, zeť Jaroslava Hofmanna, s manželkou a dvěma dětmi.

Z výslechu Hofmanna vyplývá, že ten večer celou záležitost na téma Stejskal s rodinou prodiskutoval. Během nečekané návštěvy dokonce prý došlo k řešení otázky, zda neznámý muž nebyl již onen hledaný pachatel. Manželka Anna Hofmannová šla otevřít dveře, a mezitím její muž šel do svého pokoje pro zbraň. Stejskal ihned oznámil, že je z StB a požádal Hofmannovou, aby dala ruce vzhůru. Podle záznamů Stejskal prošel přímo do chodby domu, kde v tu chvíli procházel po schodišti švagr Hofmanna František Hort. Po vyzvání od Stejskala, aby dal ruce vzhůru, se Hort rozhodl pro rychlý útěk zpět po schodišti. Stejskal neváhal a okamžitě začal střílet. Hofmannová, jakmile uslyšela střelbu, běžela na verandu a

---

<sup>90</sup> Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Šeptanda - hlášení, Svazek „Náchod“, označení 46

<sup>91</sup> Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“- souhrnná zpráva, příloha 1, 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 5

zavřela dveře, aby Stejskalovi zamezila v útěku. Očekávala, že švagr s manželem pachatele zlikvidují – to se však nestalo. Když se pokoušel Stejskal o útěk, lomcoval s klikou. Bylo slyšet střelbu nahoře v bytě a poté dole u dveří. Hofmannová byla postřelena.

Podle spisu Stejskal zvolil útěk oknem v bytě Josefa Tučka, který vypovídal: *Neznámý pachatel vběhl k němu do bytu, vyzval ho, aby dal ruce vzhůru a otevřel okno. Když tak Tuček neučinil, otevřel okno sám, vytáhl roletu, skočil do zahrady a pootevřenými dveřmi vběhl na cestu, kterou přeběhl a běžel na silnici, kde stál automobil, který se ihned rozjel směrem do vesnice, kde se auto otočilo a jelo silnicí zpět.*<sup>92</sup> Josef Vít se údajně vrátil zpět do svého hostince, kde se konala schůze<sup>93</sup> a Řezníček, Lazar a Stejskal jeli nazpět do Litoboře. Mezitím prý do hospody rodiny Vítových vběhl rozrušený Tuček, který požádal Josefa Víta, jakožto hasičského záchranáře<sup>94</sup> o ošetření postřelené Hofmannové.<sup>95</sup> Tuček vše vyličil Vítovi a ten prý beze slova tchýni pana Tučka ošetřil.<sup>96</sup>

Velký hon na útočníka byl ukončen 29. prosince 1951 v 10:30, kdy byl Stejskal zastřelen v Řezníčkově stodole v obci Litoboř. Ve spisech můžeme najít podrobný popis celé akce, jelikož nikdo přesně nevěděl, kde se Stejskal nacházel. Z výslechu Josefa Řezníčka provedeného toho dne v brzkých hodinách vyplynulo, že se ukrýval u něj ve stodole: *„Kryt byl velmi dobře maskován, takže Řezníček musel odtrhnout několik trubek, než jej částečně odkryl. Vzniklou dírou do krytu zahájil terorista<sup>97</sup> po výzvě bezpečnostních orgánů palbu z pistolí. Došlo k přestřelce, při likvidaci bylo použito kulometů, samopalů, pistolí, granátů, slzotvorných bombiček. V 10.30 hod. umlkla střelba ze stodoly a skupina, která vnikla do objektu, zjistila, že terorista leží zastřelený v plevách.“*<sup>98</sup>

### 6.1.3. Zatýkání a soud

Ještě před zatýkáním sbírala StB informace o „podezřelých a odpůrcích režimu“. Na základě těchto dokumentů následně docházelo k tzv. realizaci akce. Začalo zatýkání osob a

---

92 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“- souhrnná zpráva, příloha 1, 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 6

93 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243- 4. Zápis výpovědi – Josef Tuček, nar 9. 4. 1925. Ve Lhotkách, dne 27. 12. 1951, s. 2

94 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243- 4. Zápis výpovědi – Josef Tuček, nar 9. 4. 1925. Ve Lhotkách, dne 27. 12. 1951, s. 2

95 KAFKA, Jan. *Neklidné Vánoce a nešťastný Nový rok 1952 v Litoboři*, s. 16, in *Rodným krajem: Vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráka, Boženy Němcové a bratří Čapků*. 2012. Červený Kostelec: Vlastivědný spolek při

96 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243- 4. Zápis výpovědi – Josef Tuček, nar 9. 4. 1925. Ve Lhotkách, dne 27. 12. 1951, s. 2

97 Ve všech spisech se o Stejskalovi mluví jako o agentu teroristovi

98 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva. Přílohy: 1. Dne 5. 1. 1951 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 16

domovní prohlídky. Zatýkáni prováděl speciální útvar či zvláště ustavená skupina.<sup>99</sup> Již v roce 1963 bylo zjištěno, že během let 1949–1954 docházelo k porušování zákonů při vyšetřování: „Většina osob prý byla zatýkána bez náležitých podkladů, někdy jen na základě nedostatečně odůvodněného podezření z trestné činnosti či pouhého předpokladu, že bude vědět a bude vypovídat o trestné činnosti jiné osoby.“<sup>100</sup> Zatčení znamenalo obrovský zlom v dosavadním životě. Od této chvíle se člověk stal vězněm, i přestože prozatím nebyl odsouzen. Musel se okamžitě přizpůsobit represivním podmínkám panujících ve vazbě. Mnohdy toto období trvalo několik měsíců, během kterých byl vystaven různým formám psychického a fyzického násilí, jež měly jediný cíl – doznání.<sup>101</sup> Zatčení jedinci se nejprve dostali do vězení spravovaným Státní bezpečností, kde se poprvé setkali s vězeňským prostředím a jeho pravidly.<sup>102</sup>

Dne 29. prosince 1951 došlo k zatčení Josefa Řezníčka a Jaroslava Lazara, Josefa Svatoně, Karla Rudolfa a Antonína Prouzy. Manželka Josefa Víta, Marie<sup>103</sup>, sice podstoupila výslech, ale jelikož byli v její péči oba synové, celé hospodářství a hostinská živnost, propustili ji. Podle spisu všechny zatčené dne 30. prosince 1951 převezli do vazby KV StB v Hradci Králové a ihned byly zahájeny výslechy orgány vyšetřovacího oddělení KV StB. Na základě výpovědí zatčených osob došlo dne 2. ledna 1952 k předvedení a zatčení dalších 10 osob, které prý věděly o údajné „trestné“ činnosti Stejskala, Řezníčka a Lazara.<sup>104</sup> Následujícího dne se uskutečnil převoz výše jmenovaných do vazby KV StB v Hradci Králové. Podle spisu byla celá zatýkácká akce „vyřešena“ během 58 hodin od postřelení Hofmannové ve Lhotkách.<sup>105</sup>

Jak již bylo zmíněno, mnoho důležitých informací chybí, a dnes již těžko můžeme určit dobu trvání výslechů. Za velkou absencí spisů stojí nařízení z roku 1955, kdy bylo rozhodnuto

---

99 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s.182

100 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s.183

101 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 78

102 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 79

103 Marie Vítová se stane součástí druhé skupiny odsouzené v červenci, bude za tím stát žádost směřovaná k prokurátorce Ludmile Matušínské od adm. pol. tajemníka Vladimíra Kejzlara, který bude žádat o „zbavení se“ dotyčné za účelem dovršení kolektivizace ve vesnici zvané Lhotky.

104 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva. Přílohy: 1. Dne 5. 1. 1951 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 18

105 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva. Přílohy: 1. Dne 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 19

o likvidaci skupinových svazků, které by dnes posloužily ke zpřehlednění procesu. K většinové skartaci spisů došlo v roce 1975 a u svazků týkajících se některých jednotlivců v roce 1983.<sup>106</sup> Z výslechových protokolů se dochovaly některé otázky s odpověďmi. Jejich návrh vypracoval vyšetřovatel a schválil jeho nadřízený. Před každým výslechem byl pečlivě připraven výslechový plán, který obsahoval otázky, jež vyšetřovanec dostal, a odpovědi, které vyšetřovatel musel ze své oběti jakýmkoliv způsobem získat.<sup>107</sup>

Jako příklad je zde uveden výslech Josefa Svatoně. U tohoto výslechu není uvedena délka trvání ani čas začátku či jeho ukončení. Výslech začíná: *Je o Vás bezpečně zjištěno, že jste podporoval agenta cizí moci teroristu, o kterém Vám bylo známo, že má za úkol předávat a odstraňovat funkcionáře KSČ a lidově správy, a tím odváděti funkcionáře od plodné práce při výstavbě socialisace vesnice. Objasněte, kdo Vám a za jakých okolností o agentu teroristovi vyprávěl?*<sup>108</sup> Vyšetřovatel tedy ihned začal s manipulací na vyslýchaného Josefa Svatoně. Podával mu informace, které zmiňovaly, že již vše o údajné trestné činnosti výše zmíněného vědí. Na závěr se vyšetřovatel ptá, zda chce vyslýchaný nějak doplnit údajnou trestnou činnost. A jeho odpověď zní: *K celému případu nemám nic podstatného, čím bych mohl doplnit svoje zločinné jednání, jediné to, že jsem vše činil z nenávisti k lidově demokratickému zřízení, a dále z těch důvodů, že jsem poslouchal nám nepřátelský rozhlas „Svobodnou Evropu“ jejíž relace jsou zaměřené proti našemu lidově demokratickému zřízení.*<sup>109</sup> Styl odpovědí jen dokládá fakt, že se jednalo o výslech s předem daným scénářem, včetně pevně daných odpovědí, které měl vyšetřovatel vynutit. Na závěr vyšetřující donutil vyslýchaného k podpisu ve všech částech protokolu, čímž se docílilo naprostého souhlasu Josefa Svatoně coby vyslýchaného. Mnohdy docházelo k tomu, že podpis, který se pod výslechovými archy objevoval, nebyl vůbec čitelný, což mohlo být v důsledku psychického a fyzického nátlaku na vyslýchaného.

V pramenech se objevují výpovědi, které si mezi sebou značně odporují. Stávalo se, že se někdy z oběti nepodařilo získat požadovanou odpověď. Vyšetřovatel musel tedy pokračovat tak dlouho, dokud nedosáhl úspěchu nebo bez ohledu na výpověď a odpor

<sup>106</sup> Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Rozhodnutí – V souladu s článkem 31 služebního předpisu A-oper-II-1. V roce 1955, Správa StB – SV SEO v Hradci Králové, s. 2-3

<sup>107</sup> KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 184

<sup>108</sup> Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Výslechový protokol vedený s Josefem Svatoněm, není uveden čas ani místo konání

<sup>109</sup> Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Výslechový protokol vedený s Josefem Svatoněm, není uveden čas ani místo konání



vyslýchaného sám sepisoval protokol a vynucoval si jeho podpis. Vyslýchaný, který „nespolupracoval“ s vyšetřovatelem, byl trestán tvrdým režimem. Například kromě bytí a jiného fyzického mučení musel vyslýchaný při výslechu stát, a to někdy až 48 hodin v kuse, nebo byl neustále buzen ze spánku a musel se hlásit dozorcům.<sup>110</sup>

Během vyšetřování údajného „trestného“ činu došlo poprvé k využití tzv. operativní stránky dopisů, jak je to blíže specifikováno ve spisech StB týkajících se tohoto procesu. Obyvatelé Litoboře, především rolníci a lidé souhlasící s režimem, byli sledováni. Celou akci vedly přímo orgány StB, které ovšem ještě nebyly zcela vyškoleni, jelikož i ve spisech se uvádí, že se jednalo o zcela novou metodu. Tato operativní stránka, jak je nazývána ve spisech StB, spočívala v tom, že téměř každý cenzurovaný dopis, který byl odeslán z Náchoda, obsahoval krátkou informaci o provedeném teroru a též různorodou charakteristiku autora, která se lišila podle jeho poměru k lidově demokratickému státnímu zřízení, tedy jeho postoj k republice.<sup>111</sup> Na základě těchto dopisů měly výše zmíněné orgány přehled o reakcích všech vrstev obyvatelstva a zároveň i jejich smýšlení ke spáchanému teroru.<sup>112</sup> Takovéto sledování či ovlivňování se často objevuje v historii politických procesů, zejména tedy v tzv. zakladatelském období do roku 1953.

Právě v této době dochází k tvoření rozsudků za trestnou činnost vyprovokovanou, podněcovanou či kontrolovanou StB.<sup>113</sup> Pracovníci StB pronikali do ilegálních odbojových skupin či prostřednictvím svých agentů činnost skupin ovlivňovali, kontrolovali a nabádali k aktivitě a některé přímo organizovali a řídili.<sup>114</sup> A to je právě jeden z dalších důvodů, proč je osoba Miloslava Stejskala označována obyvateli Litoboře a dalšími oběťmi procesu agentem „nastrčeným“ StB.

Po velkém zatýkání přišel první soud. Na základě krátkého časového úseku mezi zatýkáním a vynesením rozsudku – nejednalo se ani o celý měsíc – můžeme usuzovat, že celá

---

110 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s.185

111 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva. Přílohy: 1. Dne 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 21

112 Archiv bezpečnostních složek. H, H- 243. Akce „Teror Náchod“ – souhrnná zpráva, příloha 1. 5. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 21

113 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 44

114 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 44

kauza byla dopředu plánovaná a celé její vyšetřování sloužilo jen k doložení údajných důkazů. Dne 27. ledna 1952 ve 14 hodin ve Velkém sále městského divadla v Náchodě<sup>115</sup> za hojné účasti „organizované veřejnosti“ z řad funkcionářů lidosprávy, JZD, KSČ, tajemníků MNV, příslušníků LM i ostatních pracujících z náchodského a přilehlých okresů<sup>116</sup> byl vynesena rozsudek. Veřejného procesu se zúčastnil i pozorovatel generální prokuratury Dr. Jaroslav Nový<sup>117</sup>. Hlavnímu líčení předsedal Dr. Jaroslav Novák<sup>118</sup>, který byl v roce 1949 jmenován předsedou senátu a v této funkci vystupoval například v procesu známém jako „Slánský a spol.“<sup>119</sup>. Žalobu zastupovala Ludmila Matušínská<sup>120</sup>. Dr. Matušínská byla známá jako prokurátorka Státní prokuratury v Praze. V březnu roku 1952 byla též kladně prověřena a následně i doporučována právě v důležitých politických procesech a v „pečlivě organizovaných veřejných procesech“<sup>121</sup>. Rovněž je často dávána do spojitosti s dalším nechvalně známým prokurátorem Josefem Urválkem<sup>122</sup>.

Mezi osoby odsouzené k trestu smrti patřili Josef Řezníček, Jaroslav Lazar, Josef Vít a Karel Rudolf. I přesto, že byl obviněný Karel Rudolf veden jako vedoucí skupiny, po něm se i tato část procesu jmenuje, jako jedinému v odvolávací žádosti vyhověli a trest změnili na doživotí, stalo se tak 21. března 1952.<sup>123</sup>

Jméno	Odsouzen/a	Výše trestu <sup>124</sup>
Jaroslav Lazar	Za velezradu <sup>125</sup>	Trest smrti
Josef Řezníček	Za velezradu <sup>126</sup>	Trest smrti

115 Archiv bezpečnostních složek, V- 398 Rudolf a spol., Skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Rudolf a spol. Státní soud v Praze, 26. -27. 1. 1952

116 Národní archiv v Praze. GProk, T79/52 a I/1 -4., Ta 8/52. Věc: Karel Rudolf a spol. – trestní řízení, Ref.: Dr Nový, v Praze, dne 2. 2. 1952, s. 1

117 Národní archiv v Praze. GProk, T79/52 a I/1 -4., Ta 8/52. Věc: Karel Rudolf a spol. – trestní řízení, Ref.: Dr Nový, v Praze, dne 2. 2. 1952, s. 1

118 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl I.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 260. ISBN 80-86621-03-0. s. 260

119 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl I.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 260. ISBN 80-86621-03-0. s. 260

120 Národní archiv v Praze. GProk, T79/52 a I/1 -4., Ta 8/52. Věc: Karel Rudolf a spol. – trestní řízení, Ref.: Dr Nový, v Praze, dne 2. 2. 1952, s. 1

121 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 312. ISBN 80-86621-05-7, s. 59

122 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 312. ISBN 80-86621-05-7, s. 59

123 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989.* Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 165

124 Dostupné informace z knihy: VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989.* Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 164-170

125 byl odsouzen podle § 78, odst. 3 z. č. 86/50 Sb. za velezradu se zřetelem na ustavení § 22, odst. 1 z. č. 231/48 Sb.

Josef Vít	Za velezradu <sup>127</sup>	Trest smrti
Karel Rudolf	Za velezradu <sup>128</sup>	Trest smrti (v březnu 1952 změněn na doživotí)
Jaroslava Hanušová	za velezradu a nedovolené ozbrojování <sup>129</sup>	16 let vězení
Milada Stříhavková	Za velezradu a nedovolené ozbrojování	17 let vězení
Josef Svatoň	Za velezradu a nedovolené ozbrojování	20 let vězení
Marie Vojtěchová	Za velezradu <sup>130</sup>	18 let vězení

Všech 8 osob bylo odsouzeno za velezradu podle § 78, přičemž Josef Svatoň, Milada Stříhavková i Jaroslava Hanušová navíc za nedovolené ozbrojování podle §29, odst. 2 – z.č. 231/48 Sb. Čtyři lidé byli odsouzeni k trestu smrti, u Karla Rudolfa došlo v březnu 1952 ke změně trestu na odnětí svobody na doživotí. U zbylých odsouzených se délka trestu pohybovala v rozmezí 16 až 20 let odnětí svobody. Jednalo se o nesmírně vysoké tresty, které posloužily nejen ke zlomení přítomných, ale i jejich rodin a k zastrašení dalších sedláků z okolí.<sup>131</sup> Dále byla u všech obviněných vyslovena ztráta občanských práv a propadnutí jmění.

#### 6.1.4. Výkon trestu

Podmínky ve věznicích byly nepředstavitelné. Zároveň také nelze srovnávat podmínky v raných padesátých letech s těmi, které panovaly těsně před velkou prezidentskou amnestií v květnu 1960. Klima věznic se do jisté míry odvíjelo od povahy přednosty, velitele či náčelníka, který mohl represivní podmínky přiostržit.<sup>132</sup> Odsouzené osoby byly de facto nuceny se co nejdříve adaptovat na neznámé prostředí. To se mohlo měnit. Velice často se stávalo, že

<sup>126</sup> odsouzen za velezradu se zřetelem na ustanovení § 22, odst. 1 z. č. 231/48

<sup>127</sup> byl odsouzen podle § 78, 1c, 2a, 3d, 3f z. č. 86/50 Sb. za velezradu, § 7, 1a z. č. 231/50 Sb. za návod k pokusu trestného činu proti republice, § 216 z. č. 231/48 Sb. za útok proti bezpeč. orgánu za použití zbraně § 78/3, tr. z. se zřetelem na § 22/1 z. č. 86/50 Sb.

<sup>128</sup> důvodem k odsouzení podle § 78, odst. 1c, 2a, 3, 3d, 3f z. č. 86/50 Sb. za velezradu.

<sup>129</sup> § 78, odst. 1a, 2a, 3, 3f z. č. 86/50 za použití § 29/2a z. č. 231/48 Sb.

<sup>130</sup> velezradu s použitím ustanovení § 29 odst. 2

<sup>131</sup> BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ, Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: půlstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, [2016], 143 s. ISBN 978-80-87912-44-7. s. 87

vězni prošli několika věznicemi a trestaneckými pracovními tábory.<sup>133</sup> Většina vězňů strávila alespoň část pobytu v pankrácké věznici. Zde se nacházely nejen vyšetřovací vazby pro osoby obžalované z tzv. protistátních trestných činů, ale od roku 1949 tu bylo zřízeno vazební oddělení pro Krajské velitelství Státní bezpečnosti v Praze.<sup>134</sup>

V pankrácké věznici vězni většinou pracovali uvnitř v dílnách a to nejčastěji v elektrodílně, při výrobě sáčků a obálek, v tiskárně, prádelně nebo zde drali peří.<sup>135</sup> Tato věznice se vryla do paměti také proto, že zde byly prováděny popravy lidí účastnících se během protikomunistických aktivit, či odsouzených k nejvyššímu trestu ve vykonstruovaných procesech.<sup>136</sup> Právě zde byly vykonány všechny 3 tresty smrti – Jaroslava Lazara, Josefa Víta i Josefa Řezníčka.

Výkonu trestu se vždy zúčastňoval příslušný prokurátor, soudce, velitel věznice a lékař. V některých případech byla účast širší, jednalo se však o výjimečné případy.<sup>137</sup> Obdobně jako za nacistické totality byla těla popravených odvážena ke zpopelnění do krematoria ve Strašnicích.<sup>138</sup> Ostatky se nesměly dostat k pozůstalým, jelikož hrozilo, že by sloužily jako symbol protirežimních manifestací.<sup>139</sup> Urny byly pohřbívány do společného hrobu<sup>140</sup> pod cizími jmény<sup>141</sup> na utajovaném místě, buď přímo ve Strašnicích, nebo na hřbitově v Ďáblicích a Motole.<sup>142</sup> Justiční pracovníci v pozdějších letech uznali, že politické procesy se staly

---

132 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 40

133 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 40

134 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 41

135 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 41

136 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 42

137 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 205

138 *Historická penologie: Věznění a vězeňství*. Institut vzdělávání - kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2006, (1), 44 s. Dostupné také z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/HP1.-06.pdf> s. 9

139 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 206

140 *Historická penologie: Věznění a vězeňství*. Institut vzdělávání - kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2006, (1), 44 s. Dostupné také z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/HP1.-06.pdf> s. 9

141 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 207

142 *Historická penologie: Věznění a vězeňství*. Institut vzdělávání - kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2006, (1), 44 s. Dostupné také z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/HP1.-06.pdf> s. 9

projevem tzv. kabinetní justice. Kruté rozsudky z podnětu ministerstva spravedlnosti požadovali sami prokurátoři, a vynášeli je soudci.<sup>143</sup> Justiční politické vraždy a protiprávní vysoké tresty byly součástí masově rozšířené činnosti, jež hromadně pošlapala zákony a práva ze strany institucí, které měly právo a zákon chránit a prosazovat spravedlnost.<sup>144</sup>

Josef Řezníček se dne 24. března 1952 pokusil v cele o sebevraždu oběšením.<sup>145</sup> Jeho pokus se nezdařil, a tak byl dne 10. června 1952 v 5:05<sup>146</sup> za přítomnosti zástupce předsedy senátu, prokurátorky, zapisovatelky, velitele vězeňského ústavu a lékaře popraven. Jeho posledním přáním před popravou byla touha promluvit si s přítomnými. Jeho přání nebylo vyhověno.<sup>147</sup> U Jaroslava Lazara došlo k výkonu exekuce též na dvoře vězeňského krajského soudu v Praze – Pankráci v 5:30<sup>148</sup>. U výkonu všech tří poprav byla přítomna prokurátorka Ludmila Matušínská.<sup>149</sup> Josef Vít<sup>150</sup> byl popraven jen o 30 minut později. Před smrtí pronesl, že mu prý pan prezident udělil milost a zanechal vzkaz svým dětem: „*Sbohem moje děti, buďte lepší, než jsem byl já.*“<sup>151</sup> U všech třech proběhl výkon trestu ve stejný den a v ranních hodinách. Jednalo se o obvyklý postup, stejně jako v případě výkonu trestu Milady Horákové.<sup>152</sup>

Karlu Rudolfovi byl v březnu 1952 změněn trest smrti na doživotní žalář. Dne 9. května 1955<sup>153</sup> byl jeho trest znovu změněn na odnětí svobody po dobu 25 let.<sup>154</sup> A poté Karel Rudolf podal další žádost o upuštění od zbytku trestu odnětí svobody, jelikož byl velmi těžce nemocný. Z lékařské zprávy vyplývá, že trpěl chronickým zápallem průdušek s počínajícím

---

143 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 207

144 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 207

145 Národní archiv v Praze, SSNV, 2 SPT 8/52, Státní prokuratura – věc: hlášení o pokusu sebevraždy 15527 Řezníčka Josefa, dne 24. 3. 1952 v Praze

146 Smrt byla konstatována přibližně 12 minut po zahájení výkonu trestu.

147 Národní archiv v Praze, SSNV, 2 SPT 8/52, Zápis o výkonu trestu smrti, ze dne 10. 6. 1952, v Praze

148 S výkonem trestu však bylo započato v 5:15, Jaroslav Lazar tedy umíral dlouhých 15 minut.

149 Národní archiv v Praze, SSNV, 2 SPT 8/52, Zápis o výkonu trestu smrti, ze dne 10. 6. 1952, v Praze

150 S výkonem trestu bylo započato v 5:57 a lékař hlásil, že smrt nastala za dalších 14 minut

151 Národní archiv v Praze, SSNV, 2 SPT 8/52, Zápis o výkonu trestu smrti, ze dne 10. 6. 1952, v Praze – poslední slova

152 KAPLAN, Karel. *Největší politický proces: M. Horáková a spol.* Autor úvodu Derek PATON. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1995, 347 s. Studie, materiály, dokumenty. ISBN 80-85270-48-X.

153 Ve spisu z roku 1964 se nachází již odsouzení na 15 let.

154 Národní archiv v Praze. T 79/52. GProk, Kn 0103/64-8, Generální prokuratura – spec. odbor v Praze, Věc: Karel Rudolf – přezkoumání odsouzení, v Hradci Králové, dne 11. 2. 1965, s. 4

přetížením srdce, kornatěním tepen.<sup>155</sup> Stejně jako sám Rudolf zažádala o milost jeho manželka Františka Rudolfová dne 10. října 1955 se slovy, že její muž je nemocný a svých činů lituje.<sup>156</sup> Dne 20. října 1954 žádala o milost i jeho dcera Helena Borůvková, která uvedla, že její otec spáchal trestný čin prý z neuvědomělosti.<sup>157</sup> Svůj trest si odpýkával nejprve v Leopoldově, posléze byl přesunut do Bytízu a následně do Ilavy<sup>158</sup>. Možná právě z důvodu vážnějšího onemocnění byl Rudolf přesunut na Slovensko. V Ilavě se do roku 1977 nacházela nemocnice a také oddělení pro přestárlé, trvale nemocné a invalidní vězně neschopné práce, k jeho uzavření došlo až v roce 1986.<sup>159</sup> Karla Rudolfa propustili z vězení v září roku 1965.

Josef Svatoň si část svého trestu odseděl v Bytízu, následně byl přesunut do Minkovic, odkud byl posléze přesunut do Vlčic u Trutnova.<sup>160</sup> Dne 9. května 1962 jej propustili na základě amnestie.<sup>161</sup>

V podobných podmínkách žily i ženy. Nejznámější ženskou věznicí byla bezesporu pardubická. V roce 1952 tuto budovu převzalo Ministerstvo národní bezpečnosti a umístilo sem ženy s nejvyššími tresty odnětí svobody. První větší transport politických vězeňkyň dorazil do Pardubic 26. března 1952.<sup>162</sup> Podle data se můžeme domnívat, že právě minimálně dvě ženy odsouzené v procesu akce „Teror Náchod“ dorazily v tomto termínu do pardubické věznice. Jednu místnost obývalo 15 až 20 vězeňkyň. Žádná z prostor nespĺňovala hygienické podmínky a často byla zamořována myšmi a krysami. V celách se rovněž netopilo a v zimních měsících zde bylo vlhko a plíseň, což ženám po zdravotní stránce způsobovalo velké potíže.<sup>163</sup> Cenné svědectví o hrůzách pardubické věznice můžeme najít v knize *Byly jsme tam taky*<sup>164</sup> od Dagmar Šimkové, bývalé politické vězeňkyně.

---

155 Národní archiv v Praze. T 79/52. GProk, Generální prokuratura, Praha, SPt I 8/52. Věc: Karel Rudolf – upuštění od zbytku trestu odnětí svobody. Generální prokuratura v Praze. Dne 3. 2. 1965

156 Archiv KPR, fond KPR, 1948–1964, inv. č. 2943, kart. 823, sign. 106264/61, Rozhodnutí o udělení milosti: Rudolfová Františka [Rudolf Karel] (včetně prior 1954–1955), 1961.

157 Archiv KPR, fond KPR, 1948–1964, inv. č. 2943, kart. 823, sign. 106264/61, Rozhodnutí o udělení milosti: Rudolfová Františka [Rudolf Karel] (včetně prior 1954–1955), 1961.

158 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 165

159 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 62

160 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 169

161 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 169

162 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 63

163 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 63

164 ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. 2. vyd. Praha: Orbis, 1991, 103 s. ISBN 80-235-0039-2.

Ženy zde pracovaly v dílnách pro různé národní podniky, zvaných podle pracovní činnosti, například pletárna, truhlárna či švadlárna. Pro práce platily přísné normy a na základě jejich plnění byly ženy finančně odměňovány. Podmínky pro ženy odsouzené podle paragrafů na ochranu republiky se po stránce společenské izolace „zhoršily“ po roce 1960, kdy byla většina vězeňkyň propuštěna na základě amnestií. Nепropuštěné vězeňkyně pak byly šikanovány nejen ze stran dozorců ale i kriminálnic.<sup>165</sup>

Rozdíl mezi těmito třemi odsouzenými ženami spočíval také v jejich stavu – zda byly svobodné, či nikoliv. Svobodné ženy, které ještě svou rodinu nezaložily, si mohly dovolit daleko tvrdohlavější postoj, a většinou odmítaly požádat o dřívější propuštění. Na druhou stranu si uvědomovaly, že jejich biologické hodiny nadále tikají. Dalším problémem byly partnerské vztahy, které ve většině případů po odsouzení jednoho z partnerů na základě odloučení skončily. Jaroslava Hanušová, která si odpykávala svůj trest v pardubické věznici, prožívala naprosto odlišná traumata. Ve věznici jí byl násilně vyvolán potrat a jejího snoubence popravili. Milada Střihavková si svůj trest rovněž odseděla v ženské věznici v Pardubicích.<sup>166</sup> Obě odsouzené byly propuštěny na základě amnestie z roku 1960.<sup>167</sup>

O Marii Vojtěchové z těchto dob máme nejméně informací. Není přesně jasné, kde si odpykávala trest, ani kdy byla propuštěna.

Vězeňkyně strádaly nejen jakožto matky a manželky, ale zároveň i jako ženy. Jejich důraz na identitu a na vše s ní spojené, tedy na krásu, péči o vzhled, vlasy a oblečení byl potlačován. Poté, co byla žena odsouzena, musela si obléct ústavní oblečení, které bylo nejčastěji pánského střihu, a odevzdat všechny soukromé věci. Nesměla si ponechat ani žádný šperk, včetně snubního prstenu.<sup>168</sup>

Pohled na výkon trestu se v jednotlivých vzpomínkách liší i na základě genderu. Ženy své vyprávění nezaměřují převážně na sebe a na svůj příběh, ale detailně vykreslují své spoluvězeňkyně, se kterými trávily čas. Obecně lze tedy poznamenat, že ženské vzpomínky vynikají psychologickým rozborem a tvárností – násilí, ponižování či svá tajná přání zůstávají

---

165 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 65

166 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 168

167 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 163-8

168 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 270

v pozadí.<sup>169</sup> Ženy si ve vězení vytvořily tzv. terapeutickou atmosféru, jež jim pomáhala v léčení traumat. Na základě tohoto společenství si vězeňkyně udržely svůj životní postoj a dokázaly za specifických podmínek z traumat odcházet s hlavou vztyčenou. Dalším rozdílem je, že v jednotlivých pamětech vězeňkyň se téměř neobjevují informace z vyšetřovacích vazeb či samotného vyšetřování. Ženy v té době byly vystaveny sexualizovanému násilí a cítily se bezmocné.<sup>170</sup> V mužských memoárech není tolik zřetelný distanc od psychického a fyzického ponižování při výslechu. Muži se naopak nestyděli uvést, jakými způsoby byli během výslechu fyzicky a psychicky napadáni. Mužské paměti jsou významné hlavně z hlediska popisu každodennosti, ze které dnes můžeme snadno rekonstruovat nelidské zacházení ve vězení a v pracovních táborech.<sup>171</sup>

### 6.1.5. Život po propuštění

Po návratu z vězení se nikoho nedotkl trest o zákazu návratu na místo, odkud pocházeli. Zároveň velice často docházelo k tomu, že si své domy mohli od státu znovu odkoupit. Toto se stalo například v případě Karla Vondráčka, o kterém se zmíním v následujících kapitolách. Vězni byli většinou propuštěni na základě amnestie. Amnestovaní vězni byli ovšem stále považováni za zločince, jelikož amnestie nezrušila rozsudek ani občanskoprávní odpovědnost odsouzeného, ale pouze trest. Vězni byli rovněž propouštěni na podmínku v obvyklém trvání deseti let, a tudíž by se jim další trestná činnost započítala k trestu z padesátých let.<sup>172</sup>

Při odchodu z vězení musel každý podepsat dokument, v němž se zavazoval, že nebude s nikým mluvit o výkonu trestu. To ve většině případů vedlo k psychickým traumatům.<sup>173</sup> Těmto lidem nepřispěl ani fakt, že se všichni domů vraceli s tzv. cejchem politického vězně. V běžném životě kromě nich byli jejich nejbližší příbuzní diskriminováni a nejrůznějšími způsoby stigmatizováni. Bývalým politickým vězňům bylo jejich postavení ve společnosti připomínáno v různých krocích, například při žádosti o práci, při jednání na úřadech či při preventivních výsleších na StB.<sup>174</sup> Po roce 1990 došlo k rehabilitaci všech odsouzených

---

169 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 266

170 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 267

171 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 268

172 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 278

173 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 279

174 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 281



v tomto procesu, avšak této chvíli se dožily pouze dvě osoby. Sedm osob, téměř všichni odsouzení kromě Jaroslavy Hanušové, bylo rehabilitováno současně dne 31. května 1991.

Jaroslava Hanušová nakonec strávila ve vězení 8 let a 22. března 1960 byla propuštěna<sup>175</sup>. Později se provdala. Pravděpodobně jedna z příčin, jako bylo trauma z vězení, nucený potrat dítěte a smrt snoubence Jaroslava Lazara, ji vedla ke spáchání sebevraždy dne 28. dubna 1981. Dne 16. července 1991 byla rehabilitována Krajským soudem v Hradci Králové.<sup>176</sup>

Karel Rudolf byl v září roku 1965 propuštěn, ale již 1. února 1966 umírá. Dne 31. května 1991 byl Krajským soudem v Hradci Králové rehabilitován.<sup>177</sup>

Milada Stříhaková byla propuštěna z vězení 16. srpna 1960 na základě amnestie prezidenta republiky ze dne 9. května 1960.<sup>178</sup> Umírá v Náchodě dne 19. července 2007<sup>179</sup>, dožila se rehabilitace, která proběhla ve stejný den jako výše uvedené.<sup>180</sup>

Josef Svatoň byl rovněž propuštěn na amnestii, ale až 9. května 1962.<sup>181</sup> Umírá v Litoboří 14. února 1990<sup>182</sup>, již se nedožil rehabilitace ze dne 31. května 1991<sup>183</sup>. Marie Vojtěchová umírá dne 25. března 1991. Své rehabilitace se nejspíš rovněž nedožila, z důvodu uskutečnění první velké rehabilitace až na konci května 1991.

Jaroslavu Lazarovi, Josefu Vítovi a Josefu Řezníčkovi dne 2. února 1994 byl zrušen rozsudek z roku 1952 a další rozhodnutí z důvodu porušení zákona. K rehabilitaci došlo dne 31. května 1991 Krajským soudem v Hradci Králové.<sup>184</sup>

---

175 Archiv KPR, fond KPR, 1948–1964, inv. č. 2943, kart. 824, sign. 106411/61, Rozhodnutí o udělení milosti: Hanušová Jaroslava (včetně prior 1953–1958), Hůlek Josef (včetně prior 1953) aj., 1961.

176 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 163-4

177 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 165

178 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 168

179 Rozhovor s Alenou Vondráčkovou, manželkou Antonína Vondráčka, ze dne 16. 12. 2019

180 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 168

181 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 169

182 Rozhovor s Alenou Vondráčkovou, manželkou Antonína Vondráčka, ze dne 16. 12. 2019

183 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 169

184 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 164-170

Na místě zkonfiskovaného majetku Josefa Řezníčka byl postaven kravín, dodnes zde zůstala osudná stodola, kde přišel o život Miloslav Stejskal.<sup>185</sup> Rodina Lazarova měla pouze jediného syna, který byl popraven. Z konfiskovaného majetku zůstal jen statek, který zpustnul. Rodinu Vítovu postihl rovněž těžký osud, o kterém budu více mluvit v další části. V Hanušově stavení čp. 5 dnes bydlí dcera Jaroslavy Hanušové spolu se svým manželem a dcerou. Majetek si Jaroslava musela odkoupit od státu zpět. Rudolfovo stavení včetně pozemků rovněž zůstalo v rodině, změnilo se jen příjmení rodiny – Borůvkovi. Vojtěchův statek, včetně rozsáhlých polností, ze Světlé byl zkonfiskován rovněž v plném rozsahu. Dnes bychom statek hledali jen marně. Byl srovnán se zemí a dnes je na jeho místě pole.<sup>186</sup> Milada Střihavková se vrátila do České Skalice: „*Jsem ráda, že mě maminka vykoupila zpět rodinný domek i za cenu krvavých peněz. Nechci s nikým nic mít a mluvit o té špíně ... to nebyli lidi, to byli zločinci!*“<sup>187</sup> Josef Svatoň se též vrátil do Litoboře, ale žádné potomky už neměl. Dnes má statek nového majitele.<sup>188</sup>

## **6.2. Skupina Vondráček a spol.**

Druhý proces vyvrcholil ve dnech 25. a 26. července 1952 v Hradci Králové. V tomto procesu bylo odsouzeno 10 lidí, z nichž bylo osm mužů a dvě ženy. V rámci výčtu obžalovaných se v následujících podkapitolách opět zmíním o provázanosti mezi obviněnými. Manželky byly automaticky považovány za prostředníky mezi obviněnými muži, což mělo za následek jejich další trestní stíhání, které se objevilo právě v této skupině obviněných. Muži obou dvou žen odsouzených v této skupině, odsoudili k trestu smrti za velezradu.

### **6.2.1. Život před zatčením**

Informace o níže jmenovaných obžalovaných byly získány z Archivu bezpečnostních složek, Národního archivu a z rozhovoru Karla Vondráčka, syna odsouzeného Karla Vondráčka, po kterém se celá skupina jmenuje, Antonína Vondráčka a jeho ženy Aleny.

Všichni měli opět mnoho společného. Stejně jako v předchozí skupině nikdo z nich nesouhlasil s násilnou kolektivizací. Vlastnili pozemky, majetky či jiné hmotné statky, které se rovněž dědily po generacích. Též se setkali s Miloslavem Stejskalem a postupně mu poskytli pomoc ve formě stravy či přespání. Někteří z obviněných byli do roku 1950 členy

---

185 Rozhovor s Antonínem Vondráčkem, ze dne 20. 2. 2020 v Litoboři

186 Rozhovor s Antonínem Vondráčkem, ze dne 20. 2. 2020 v Litoboři

187 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 168

188 Rozhovor s Antonínem Vondráčkem, ze dne 20. 2. 2020 v Litoboři

KSČ, ale poté ze strany odešli nebo byli vyloučeni, z dostupných pramenů nevyplývá konkrétní důvod. O osudu této skupiny bylo rozhodnuto již 22. ledna 1952, kdy státní prokurátor Dr. Ziegler informoval generální prokuraturu o trestním řízení proti Horákovi, Hanušovi a JUDr. Prouzovi, a zařadil je rovnou do skupiny, na kterou teprve mělo být podáno trestní oznámení.<sup>189</sup> Dr. Bohumil Ziegler stál v čele Státní prokuratury od 1. dubna 1949<sup>190</sup> do 31. prosince 1952, kdy došlo ke zrušení Státní prokuratury a Státního soudu.<sup>191</sup> Měl velký vliv při obsazování nových funkcí u Státního soudu i Státní prokuratury. Vynutil si, aby z justice odešli „nespolupracující soudci“, například: JUDr. R. Ritt, E. Pelhřimovský či J. Prášek.<sup>192</sup> Bohumil, někdy také Bohumír, Ziegler později působil jako soudce a předseda senátu u Nejvyššího soudu.<sup>193</sup> Ziegler ve své době proslul prohlášením, že „Státní bezpečnost zdokonalila své pracovní metody a od pouhého usvědčování pachatelů přešla k jejich přesvědčování o trestnosti jejich jednání.“<sup>194</sup> Většina odsouzených, kromě Marie Vítové a Františky Rudolfové, byla ve vazbě od 2. ledna 1952.

Karel Vondráček se narodil 6. prosince 1915 v Litoboři, čp. 2. O Karlu Vondráčkovi je sepsaná celá kapitola, kde je blíže specifikován jeho život, vazba, vězení i život po všech těchto peripetiích. Františka Rudolfová se narodila 24. dubna 1900 v Havlovicích. Provdala se za Karla Rudolfa z Litoboře, čp. 59, který byl odsouzen k trestu smrti v prvním procesu. Jeho trest byl v březnu 1952 změněn na doživotí, viz výše. Pracovala ve svém hospodářství.<sup>195</sup> Jan Prouza se narodil 8. srpna 1889 v Zábrodí. Bydlel v Žernově – Rýzmburk, čp. 6. Živil se jako hajný a nebyl veden v žádné politické straně.<sup>196</sup> Během existence Protektorátu Čechy a Morava se účastnil odboje proti nacismu. Dokonce se údajně v jeho hájovně od března do

---

189 Národní archiv v Praze. T 79/52. GProk, Generální prokuratura, Praha, SPt I 8/52. Karel Rudolf a spo. – tr. stíhání. Státní prokuratura v Praze. 22. 1. 1952. V Praze.

190 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 312. ISBN 80-86621-05-7, s. 48

191 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl II*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 312. ISBN 80-86621-05-7, s. 63

192 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl I*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 260. ISBN 80-86621-03-0. s. 14

193 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl I*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 260. ISBN 80-86621-03-0. s. 24

194 ŠIMÁNKOVÁ, Alena a Jaroslav VOREL. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl I*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2003. s. 260. ISBN 80-86621-03-0. s. 67

195 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 180

196 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Č.j.: A – 3414/202-51 Akce „Teror Náchod“. Dne 8. 1. 1952, Ministerstvo národní bezpečnosti, Velitelství státní bezpečnosti v Praze, s. 1

května roku 1945 ukřývala sovětská parašutistická výzvědná jednotka štábu ukrajinské fronty.<sup>197</sup>

JUDr. Albert Prouza se narodil 22. srpna 1910 ve Rtyni v Podkrkonoší. Za první republiky byl členem v tzv. agrárním dorostu, jak dokládá spis StB vedený s jeho jménem. Republikánská strana fungovala jako politická organizace, která bojovala za zájmy venkovského člověka, její odborové a přičleněné organizace řešily konkrétní výrobní, technické, sociální, kulturní a zájmové problémy, které souvisely s životem a prací rolníka.<sup>198</sup> Jednou z nich bylo hnutí agrární mládeže, později organizované v Říšské jednotě republikánského dorostu, jinak známé jako „agrární dorost“.<sup>199</sup> Toto hnutí vyrostlo vedle Domoviny domkářů a maloročníků v nejvýznamnější složku politického agrárního hnutí, i když organizace byla formálně nepolitická.<sup>200</sup> Tvořili ji mladí lidé ve věku od čtrnácti do třiceti let. Počátky organizování hnutí lze dohledat již v letech 1904–1906.<sup>201</sup> Každý druhý rok se svolával celoříšský sjezd. Podle sjezdové zprávy měla dorostová organizace k 1. lednu 1935 až 97 545 členů, z toho tvořili 80 procent synové a dcery zemědělců, patnáct procent mladé úřednictvo, učitelé, venkovští dělníci a mládež venkovských živnostníků a pět procent studenti, převážně vysokoškolští.<sup>202</sup>

Prouza byl majitelem hospodářské usedlosti v obci Žernov–Rýzmburk, čp. 5. Podle spisu si v roce 1940 zřídil vlastní advokátní kancelář. Tuto kancelář vedl do roku 1948. Hned po komunistickém převratu v roce 1948 začalo postupně docházet k perzekucím a na systémové úrovni k přípravě zásadní reformy advokátního stavu.<sup>203</sup> Advokacie symbolizovala svobodné podnikání, a proto se stala trnem v oku komunistickému režimu.<sup>204</sup> Reforma advokacie v souladu s komunistickou ideologií proběhla v první fázi v rámci tzv. právnické

---

197 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948–1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 180

198 DOSTÁL, Vladimír V. *Agrární strana: její rozmach a zánik*. Brno: Atlantis, 1998, 358 s., [16] s. fot., front. ISBN 80-7108-133-7. s. 284

199 DOSTÁL, Vladimír V. *Agrární strana: její rozmach a zánik*. Brno: Atlantis, 1998, 358 s., [16] s. fot., front. ISBN 80-7108-133-7. s. 273

200 DOSTÁL, Vladimír V. *Agrární strana: její rozmach a zánik*. Brno: Atlantis, 1998, 358 s., [16] s. fot., front. ISBN 80-7108-133-7. s. 273

201 DOSTÁL, Vladimír V. *Agrární strana: její rozmach a zánik*. Brno: Atlantis, 1998, 358 s., [16] s. fot., front. ISBN 80-7108-133-7. s. 274

202 DOSTÁL, Vladimír V. *Agrární strana: její rozmach a zánik*. Brno: Atlantis, 1998, 358 s., [16] s. fot., front. ISBN 80-7108-133-7. s. 278

203 TOMAN, Petr a Ondřej ŠEBESTA. *Advokáti proti totalitě: Kamill Resler, Jiří Křížek, Jaroslav Borkovec, Rastislav Váhala, František Hejný, Dagmar Burešová, Otakar Motejl, Ján Čarnogurský, Jiří Machourek, Milan Hulík*. Praha: Mladá fronta, 2019, 333 s. ISBN 978-80-204-5430-0. s. 16

204 Tamtéž, s. 16

dvouletky<sup>205</sup> novým zákonem č. 322/1948 Sb., o advokacii, účinným od ledna 1949. Došlo k odstranění soukromého sektoru advokacie, stavovské samosprávy a nezávislému výkonu profese. Toto povolání se tak po sto letech dostalo pod kontrolu státní moci. V letech 1948–1952 nabyly účinnosti další dva zákony o advokacii, které tuto profesi uvedly zcela do souladu s marxistickou teorií státu a práva. Došlo s nimi k degradaci advokacie na „službu socialistické zákonosti“ nejen zákonem č. 114/1951 Sb. o advokacii, ale i nařízením ministra spravedlnosti č. 115/1948 Sb., kterým se stanovily sazby odměn za úkon právní pomoci poskytované advokátními poradnami.<sup>206</sup> Advokacie byla podřízena centrálním orgánům a také ministerstvu spravedlnosti. Zákonem o advokacii dokonce došlo k prolomení povinnosti mlčenlivosti. Období 1948–1952 provázely politické procesy s tzv. odpůrci režimu, ve kterých vystupovali advokáti v roli obhájců. Někteří se i v těchto těžkých časech snažili bojovat za právo svých klientů na spravedlivý proces. Jiní zcela rezignovali na svoji tradiční roli a stali se pouhými loutkami komunistické justice.<sup>207</sup>

Období advokacie v letech totality vhodně charakterizovala slova filozofa Josefa Šafaříka: „*Kde nikdo nic neví a nikdo není nic, tam jen moc může a smí. Nevládné mocí práva, vládné právem moci, a pak je právem všechno, nač moc stačí.*“<sup>208</sup> Prouza během druhé světové války aktivně podporoval ženy s dětmi, jejichž manželé byli během Protektorátu popraveni.<sup>209</sup> V roce 1947 si zakoupil statek s polnostmi o celkové rozloze 25 ha. O 3 roky později vstoupil do JZD, ovšem tento krok byl ze stran orgánů StB charakterizován jako „vypočítavý“.<sup>210</sup>

Emanuel Konvalinka se narodil 3. srpna 1890 v České Skalici, následně se odstěhoval do obce Litoboř, čp. 27. Jakožto soukromý zemědělec obhospodařoval půdu o výměře 12 ha.<sup>211</sup> Josef Hůlek se narodil 11. března 1910 v Litoboři, čp. 66. Stejně jako většina zde

---

205 V letech 1948-1950

206 KELLER, Radek. *Česká advokacie v dobách zkoušky: (Právní předpisy o advokacii z let 1948-1994)*. Autor úvodu Stanislav BALÍK. Praha: Česká advokátní komora, 1995, 79 s., s. 4

207 TOMAN, Petr a Ondřej ŠEBESTA. *Advokáti proti totalitě: Kamill Resler, Jiří Křížek, Jaroslav Borkovec, Rastislav Váhala, František Hejný, Dagmar Burešová, Otakar Motejl, Ján Čarnogurský, Jiří Machourek, Milan Hulík*. Praha: Mladá fronta, 2019, 333 s. ISBN 978-80-204-5430-0. s. 17

208 KELLER, Radek. *Česká advokacie v dobách zkoušky: (Právní předpisy o advokacii z let 1948-1994)*. Autor úvodu Stanislav BALÍK. Praha: Česká advokátní komora, 1995, 79 s., s. 3

209 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 179

210 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Č.j.: A – 3414/202-51 Akce „Teror Náchod“. Dne 11. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 5

211 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Č.j.: A – 3414/202-51 Akce „Teror Náchod“. Dne 8. 1. 1952, Ministerstvo národní bezpečnosti, Velitelství státní bezpečnosti v Praze, s. 2

jmenovaných se živil jako zemědělec.<sup>212</sup> Jaroslav Horák se narodil 16. července 1910 v Litoboři, čp. 54. Živil se jako řezník a zemědělec s vlastní půdou o výměře 10 ha. Ve spisu se vyskytuje i část, ve které údajně po roce 1945 zabíjel vepře na černo a tím prý ohrožoval veřejné zásobování.<sup>213</sup> Jaroslav Horák byl veden jako škůdce budování socialistické vesnice a odpůrce zřízení už v referátu sepsaném o politickém rozboru vesnice sepsaném dlouho před tímto procesem.<sup>214</sup> Josef Brejtr se narodil 16. listopadu 1897 v Litoboři, čp. 17. Rovněž se živil jako zemědělec. Miloslav Borůvka se narodil 12. září 1924 v Litoboři, čp. 49. Byl veden jako samostatný zemědělec o výměře půdy 5 ha a též jako bývalý hostinský. V roce 1945 se stal členem KSČ, ale již v roce 1950 ze strany odešel, nebo byl vyloučen. Důvod odchodu ze strany ve spisech není nijak specifikován.<sup>215</sup>

Marie Vítová, rozená Řezníčková, se narodila 25. června 1911 v Litoboři. Provdala se za Josefa Víta odsouzeného k trestu smrti v první skupině „Rudolf a spol.“. Sama za něho žádala o zmírnění trestu a pro tento účel sestavila petici. V únoru 1952 žádala o milost svého muže Josefa Víta. Její matka, Anna Řezníčková, hned druhý den 12. února žádala o milost pro svého syna, bratra Marie, Josefa Řezníčka. Obě žádosti, jak za Josefa Víta, tak za Josefa Řezníčka, byly zamítnuty.<sup>216</sup> O budoucím vězení pak rozhodla souhra dvou prokurátorů, Ludmily Matušinské a Dr. Tolara. Dne 22. května 1952 žádal Tolar o znovuprošetření Marie Vítové, jelikož musela vědět o trestné činnosti svého manžela i agenta a nic nenahlásila příslušným orgánům.<sup>217</sup> Osudy Marie Vítové byly o to tragičtější, že během půl roku přišla o manžela, bratra a její dva synové museli po jejím zatčení do dětského domova. Zde je důležité zdůraznit, že se v této části často zapomíná na Annu Řezníčkovou, která během chvíle přišla o syna, dceru ji rovněž uvěznil, majetek zkonfiskovali, ale dovolili ji dožít v malé chaloupce. Ona i její dcera, po návratu z vězení, pracovaly na pozemku, který kdysi patřil jim.

---

212 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 176

213 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Č.j.: A – 3414/202-51 Akce „Teror Náchod“. Dne 11. 1. 1952 v Krajském velitelství StB v Hradci Králové, s. 5

214 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Politický rozbor vesnice Litoboř. s. 35 (není uvedeno datum ani místo zpracování)

215 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Č.j.: A – 3414/202-51 Akce „Teror Náchod“. Dne 8. 1. 1952, Ministerstvo národní bezpečnosti, Velitelství státní bezpečnosti v Praze, s. 2

216 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 166-172

217 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. 2 SPt I 8/52, K.č. B/4 – V-995/593. Krajské velitelství státní bezpečnosti v Hradci Králové. Dne 22. 5. 1952 v Praze

### 6.2.2. Zatýkání a soud

Rovněž jako v první skupině i v této docházelo k domovním prohlídkám a zatýkáním osob. Po zatčení osob z prvního procesu, došlo na základě jejich výpovědí k rozsáhlému zatýkání všech lidí, kteří byli zmíněni ve výsleších. Během vyšetřování docházelo k fyzickému mučení. Vyslýchaný, který odmítal souhlasit s protokolem, byl charakterizován jako neposlušný a následně jej potrestali tvrdším režimem.<sup>218</sup> V případě Miloslava Borůvky došlo během 49 výslechů k brutálnímu fyzickému týrání, při kterém mu vymlátili všechny zuby.<sup>219</sup> O fyzickém a psychickém násilí používaném StB v letech 1948–1955 máme velké množství svědectví z řad obětí politických procesů. Vedle „běžných násilnických metod“ jako bití, tlučení hlavou o zeď, smýkání po zemi, využívali vyšetřovatelé též nepřetržité výslechy trvající i 3 dny (včetně nocí), buzení v noci, chození přes den po cele, v důsledku čehož vyšetřovaní usínali u výslechů, trpěli halucinacemi, otékaly jim nohy.<sup>220</sup>

Některé „neposlušné“ vězně na několik dní svazovali do kazajky<sup>221</sup> či je zavírali do temnice. V těchto místnostech nebyl žádný nábytek, pouze dřevěná podlaha, vězni měli na sobě lehký letní oděv a to i v zimním období.<sup>222</sup> Vyšetřovatele posuzovali jejich nadřizení, kteří hodnotili rychlost, s jakou dosáhli požadovaných odpovědí, a jak důsledně plnili výslechový plán. Pracovníci operativních útvarů naopak zase hodnotili za množství zatčených a mezi nimi i zaujímal speciální místo i tzv. agenti Západu. Právě tato hodnotící měřítka způsobovala časté používání nelidských vyšetřovacích metod.<sup>223</sup> Souhra vyšetřovatelů a dozorců věznice neumožňovala žádný únik do soukromí. Každý útvar měl ve vyšetřovacím systému přidělenou svou roli, které se vzájemně doplňovaly. Dozorci plnili příkazy vyšetřovatelů s domněnkou, že se jedná o správnou věc. Do vazebních cel nasazovala StB své spolupracovníky, takže měla o obviněných 24hodinový přehled.<sup>224</sup>

---

218 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 185

219 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 174

220 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 189

221 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 189

222 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 185

223 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 187

224 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 188

Vyšetřovatelům propůjčoval systém pocit moci a nadvlády nad osudy lidí. Jen hrstka z obviněných vydržela vzdorovat do konce vyšetřování, většinu vězňů mašinérie drtila, až je definitivně zlomila.<sup>225</sup> Mnozí si uvědomili, že nejdůležitější je přežít, a utěšovali se vírou v pozdější nalezení spravedlnosti a odhalení tohoto velkého podvodu. Jiní se domnívali, že pokud přiznají „malou věc“, vyšetřovatel je už nechá být. Ovšem opak byl pravdou, vyšetřování se podobalo nikdy nekončícímu řetězu.<sup>226</sup> Na jednu „malou věc“ se nabalovaly mnohem větší a právně závažnější.<sup>227</sup>

Po šestiměsíční pauze, během které byly provedeny výkony trestu smrti z prvního procesu, se konal soud s druhou skupinou. Na rozdíl od prvního soudu tento již nesloužil prvotně k propagandistickým účelům, z toho důvodu byli k soudu pozváni rodinní příslušníci, kteří se tak mohli dozvědět rozsudek soudu osobně nikoliv z novin jako v předchozí skupině. Lze jej charakterizovat jako tzv. okrajový procesu, který navazuje na ten první – centrální. Okrajové procesy u státního soudu nesly názvy podle hlavních obžalovaných.<sup>228</sup> Dne 26. července 1952 v Hradci Králové byl vynesena rozsudek.

Jméno	Odsouzen/a <sup>229</sup>	Výše trestu
Miloslav Borůvka	Za pomoc k trestnému činu velezrady <sup>230</sup>	18 let odnětí svobody
Karel Vondráček	Za pomoc k trestnému činu velezrady <sup>231</sup>	16 let odnětí svobody
Emanuel Konvalinka	Za pomoc k trestnému činu velezrady <sup>232</sup>	15 let odnětí svobody
JUDr. Albert Prouza	Za pomoc k trestnému činu velezrady <sup>233</sup>	14 let odnětí svobody
Josef Hůlek	Za pomoc k trestnému činu	8 let odnětí svobody

225 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 189

226 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 190

227 Tamtéž, s. 190

228 KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s., xvi s. obr. příl. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. s. 81

229 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 172-183

230 § 7, odst. 2 – z. č. 231/48a § 78, odst. 1, 1c – z. č. 86/50 Sb

231 § 7, odst. 2 – z. č. 231/50 § 78, odst. 1, 1c – z. č. 86/50 Sb

232 § 7, odst. 2 – z. č. 231/48 § 78, odst. 1, 1c – z. č. 86/50 Sb

233 § 7, odst. 2 – z. č. 231/48 § 78, odst. 1, 1c – z. č. 86/50 Sb



	velezrady <sup>234</sup>	
Josef Brejtr	Za pomoc k trestnému činu velezrady <sup>235</sup>	6 let odnětí svobody
Františka Rudolffová	Za pomoc k trestnému činu velezrady <sup>236</sup>	5 let odnětí svobody
Jaroslav Horák	Za neoznámení trestného činu <sup>237</sup>	4 roky odnětí svobody
Jan Prouza	Za neoznámení trestného činu <sup>238</sup>	2 a půl roku odnětí svobody
Marie Vítová	Za nadřování trestnému činu <sup>239</sup>	2 roky odnětí svobody

V tomto procesu bylo odsouzeno celkem 10 lidí, z toho 7 z nich za pomoc k trestnému činu velezrady, další tři za neoznámení trestného činu. Od toho se také odvíjela délka trestu. U osob odsouzených za pomoc k trestnému činu velezrady se délka odnětí svobody pohybovala v rozmezí 5 až 18 let. Výše trestu se pohybovala v horním rozmezí jako v prvním procesu za velezradu jako takovou. Naopak výše trestu za neoznámení trestného činu se pohybovala v tomto případě v rozmezí 2 až 4 let. V případě Marie Vítové a Františky Rudolffové došlo k tomu, že je soud v rozsudku označil jakožto ženy, na kterých *manželé pod vlivem staré kapitalistické morálky uplatňovali své právo nadvlády a vyžadovali na nich naprostou poslušnost*.<sup>240</sup> U všech obviněných byla vyslovena ztráta občanských práv a kromě Jaroslava Horáka a Jana Prouzy došlo u všech zbylých k propadnutí celého jmění.<sup>241</sup>

### 6.2.3. Výkon trestu

Pravděpodobně nejznámější pracovní tábory se nacházely v blízkosti uranových dolů na Jáchymovsku, Hornoslavkovsku a Příbramsku.<sup>242</sup> Svě tresty si zde odpykávali například

234 § 7, odst. 2 – z. č. 231/48 § 78, odst. 1, 1c – z. č. 86/50 Sb

235 § 7, odst. 2 – z. č. 231/48 § 78, odst. 1, 1c – z. č. 86/50 Sb

236 § 7, odst. 2 a – z. č. 231/48 § 78, odst. 1, 1c – z. č. 86/50 Sb

237 § 165, odst. 1 – z. č. 86/50 Sb

238 § 165, odst. 1 – z. č. 86/50 Sb

239 § 163, odst. 2 – z. č. 86/50 Sb

240 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 172

241 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 172-183

242 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 67

Miloslav Borůvka, Jaroslav Horák, JUDr. Albert Prouza či Josef Hůlek. Na základě dohody mezi Ministerstvem spravedlnosti a ředitelstvím Jáchymovských dolů, n. p., došlo dne 1. března 1949 ke zřízení pracovního oddílu vězňů.<sup>243</sup> Požadavky na těžbu se bez přestání zvyšovaly, a tím rostl i požadavek na další pracovní síly. Počty vězňů neustále stoupaly až do jara 1953, kdy zemřel Stalin a posléze i Klement Gottwald. Následkem této situace vyhlásil nový prezident republiky amnestii. Od té doby počet vězňů postupně klesal ve všech vězeňských zařízeních v Československu.<sup>244</sup>

Životní podmínky v táborech byly nesmírně tvrdé. Tábory nespĺňovaly základní hygienické předpoklady, vězni pracovali v místech prostoupených nebezpečných zářením bez jakýchkoliv ochranných pomůcek.<sup>245</sup> Jaroslav Horák, když se vrátil z vězení, vyprávěl Antonínu Vondráčkovi, že ten smolinec museli odklízet holýma rukama, protože se jich (pozn.: vězňů) chtěli co nejdříve „zbavit“.<sup>246</sup> V táborech byl též nesmírný nedostatek pitné vody, vězni se tedy uchylovali k pití radioaktivní vody z dolů. Jediné vybavení, které vězni používali, byla lopata s krumpáčem. V táborech dennodenně docházelo k šikaně a ponižování, a záleželo pouze na náčelníkovi tábora, jak „popustí uzdu“ dozorcům i vězňům aktivním ve vězeňské samosprávě.<sup>247</sup> Vězni byli po celý den v kontaktu s radioaktivní rudou, protože drcení produkovalo velké množství prachu, který se z dolu přenášel do ubytoven na oblečení vězňů a na jídla pro ně určená. Miloslav Borůvka část svého trestu strávil v Praze na Pankráci, poté jej na dva dny, mezi 8. a 10. srpnem 1952, poslali do Jáchymova – Bratrství, odtud ho přesunuli do Vykmanova. Dne 22. března 1952 byl převezen do Bytíže, odkud jej pustili 12. května 1960 na základě amnestie prezidenta.<sup>248</sup> Jaroslav Horák si svůj trest odpykával v Jáchymově. Poté jej propustili na základě amnestie prezidenta republiky dne 23. října 1953.<sup>249</sup> Josef Hůlek strávil ve vězení celkem 3 a půl roku, konkrétně v táboře Svatopluk

---

243 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 67

244 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 70

245 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 70

246 Rozhovor s Antonínem Vondráčkem, ze dne 16. 1. 2020 v Litoboři

247 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 70-71

248 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 174

249 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 175

v Horním Slavkově.<sup>250</sup> JUDr. Albert Prouza si nejprve část trestu odpykal ve Vykmánově a posléze v Bytízi. Celkem strávil ve vězení 9 let, propustili jej v roce 1961.<sup>251</sup>

Jedna z nejstarších věznic v Československu se nacházela ve Valdicích, občas uváděná jako Kartouzy podle kartouzského kláštera, v jehož areálu se nalézala. Po roce 1948 sem umísťovali vězně s dlouhodobým trestem odnětí svobody, ale nedocházelo zde k popravám. Po celé období padesátých let zde byli soustřeďováni kromě kriminálních a retribučních také političtí vězni a jejich celkový počet tak převyšoval kapacitu 1 447 osob. Podmínky ve Valdicích nebyly příznivé. Na celách se tísnilo i dvacet lidí, spalo se na slamnicích pouze pod dekou. Vězni většinou drali peří, které bylo často velmi znečištěné. Norma vysoko přesahovala možnosti vězňů, ale protože závisela na množství stravy, vězni do pytlů s peřím často přidávali vodu, sliny, moč nebo písek.<sup>252</sup> Ze svědectví Karla Vondráčka vyplývá, že jeho maminka údajně musela svému manželovi poslat jeho svatební šaty, ve kterých měl drát peří. Obyčejně u všech ostatních odsouzených postačili sváteční, ale jelikož byl Vondráček relativně čerstvě ženatý, byl ponížen i tímto způsobem.<sup>253</sup> Karel Vondráček si svůj trest odseděl ve věznici ve Valdicích. Po 10 a půl letech jej propustili.<sup>254</sup> Josef Brejtr si svůj trest odseděl rovněž ve Valdicích.<sup>255</sup> Emanuel Konvalinka byl do roku 1959 vězněn nejprve ve Valdicích a později v Ilavě. Celkem si odseděl 7 a půl roku vězení.<sup>256</sup> U odsouzeného Jana Prouzy není zřejmé, v jakém vězení si svůj trest odpykával, ovšem tam prý vážně onemocněl a posléze jej pro nemoc propustili.<sup>257</sup>

Kromě ženské věznice v Pardubicích existoval i pracovní tábor v Želiezovce, který vznikl 18. prosince 1952. Jeho zřízení bylo podmíněno nedostatkem pracovních sil v polnohospodářské oblasti v tomto regionu. Tábor se nacházel na čtyřech místech. První a zároveň základní oddělení sídlilo na hospodářství Karolina, kde byly rovněž vybudovány ubytovny pro dozorce. Další dvě pobočky se nacházely v Nýrovcích, ve Velkém Dvoře a

---

250 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 176

251 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 178

252 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 50-51

253 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, synem Karla Vondráčka odsouzeného v druhé části procesu, v Hoříčkách dne 25. 11. 2019

254 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 181

255 Z rozhovoru s Alenou Vondráčkovou, v Litoboři, dne 16. 1 2020

256 Z rozhovoru s Alenou Vondráčkovou, v Litoboři, dne 16. 1 2020

257 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 180

v Bele u Štúrova, kde však věznili pouze muže.<sup>258</sup> Ženy byly vězněny v prvních třech lokalitách a jejich rozdělení do jednotlivých částí záviselo na druhu a výši trestu. Ve Velkém Dvoře měly být politické vězeňkyně, v Nýrovcích kriminální s dlouhými tresty odnětí svobody, v Karolině recidivistky. Toto rozdělení se mnohdy vůbec nedodržovalo, jak dokazují mnohé výpovědi trestankyň.<sup>259</sup> Odsouzené pracovaly v rostlinné a živočišné výrobě v obtížných podmínkách. Na poli strávily mnoho hodin od rána do večera a to bez řádného technického vybavení.<sup>260</sup> Františka Rudolfová byla nejprve vězněna v táboře Želiezovce na Slovensku a poté ve Vlčicích u Trutnova. Celkem strávila ve vězení 3 roky.<sup>261</sup> Marie Vítová si svůj trest odseděla ve Vlčicích u Trutnova, v Hostinném a také v Tuněchodech u Chrudimi.<sup>262</sup> Byla propuštěna již v roce 1953 na základě amnestie ze dne 4. května 1953.

#### 6.2.4. Život po propuštění

Po návratu z vězení se odsouzení mohli opět vrátit na místo, odkud pocházeli. Své domy si mohli od státu odkoupit zpět. Žádný z vězňů si neodseděl celou délku svého trestu a postupně, na základě amnestií, byli propuštěni. Ovšem čas strávený odloučením od rodiny způsobil nejednomu vězni psychickou újmu. Po odchodu z vězení musel každý opět podepsat dokument, v němž se zavazoval k tomu, že nebude s nikým mluvit o výkonu trestu. Vězni byli rovněž propouštěni na podmínku, v obvyklém trvání deseti let, a tudíž by se jim další trestná činnost započítala k trestu z padesátých let.<sup>263</sup>

Po roce 1990 došlo k rehabilitaci všech odsouzených v tomto procesu, avšak této chvíle se dožily pouze tři osoby. Devět osob, téměř všichni odsouzení kromě Marie Vítové, byli rehabilitováni současně dne 12. října 1990.<sup>264</sup>

Marie Vítová, manželka Josefa Víta, byla propuštěna již v roce 1953 na základě amnestie ze dne 4. května 1953. Na základě hromadné amnestie, která promíjela celé tresty odnětí

---

258 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 65

259 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 65-66

260 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 66

261 Z rozhovoru s Alenou Vondráčkovou, v Litoboři, dne 16. 1 2020

262 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 172

263 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 278

264 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 172-83

svobody do výše jednoho roku a jejich zbytky trestu stejného trvání.<sup>265</sup> Podmínečné propuštění bylo výjimkou a bylo spjato s následným pravidelným ohlašováním.<sup>266</sup> Umírá 25. března 1991 obklopena svými dvěma syny. Rehabilitace proběhla 13. listopadu 1990 Krajským soudem v Hradci Králové.<sup>267</sup> Ze svědectví jejího syna, Josefa Víta, který byl se svým mladším bratrem po odsouzení jejich matky odvezen do dětského domova v Náchodě<sup>268</sup>, uvedeného ve Sborníku od Věry Vlčkové: „*Při amnestii byla matka propuštěna z vězení a my jsme se mohli vrátit domů. Matka pracovala v JZD v Litoboři<sup>269</sup>, a tak se o nás starala, že jsme ani nepocítovali žádný nedostatek. Žili jsme sice chuději než ostatní děti, ale více jsme si vážili domova.*“<sup>270</sup> Jako potomci „třídního nepřítele“ měli oba synové velký problém získat vzdělání, které by si oba přáli.<sup>271</sup> Františka Rudolfová byla v roce 1955, po třech letech ve vězení, propuštěna. Vrátila se zpátky do Litoboře. Její manžel byl tou dobou stále ve vězení. Zemřela dne 10. června 1972, tedy přesně dvacet let po popravách. Svě rehabilitace se nedožila.<sup>272</sup>

Karel Vondráček byl propuštěn po 10 a půl letech. Vrátil se do Litoboře, kde na něj čekal jeho 10letý syn Karel. Více o jeho životě bude zmíněno v další kapitole věnované přímo jeho životu. Zemřel 13. června 2002, jako jeden z mála se dožil své rehabilitace.

Miloslav Borůvka se vrátil z vězení 12. května 1960 po 8 letech. Vrátil se do Litoboře a později se odstěhoval do Červeného Kostelce, do ulice Letná čp. 331. I přes tvrdé výslechy a dlouhá léta strávená v uranových dolech se dožil své rehabilitace. Zemřel dne 8. dubna 1995.<sup>273</sup> O Josefu Brejtrovi nemáme přesné informace. Podle Sborníku od Věry Vlčkové

---

265 STANĚK, Tomáš. *Retribuční vězni v českých zemích: 1945-1955*. Opava: Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2002. s. 134. ISBN 80-86224-33-3. s. 134

266 VOREL, Jaroslav, Lukáš BABKA a Alena ŠIMÁNKOVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech, Díl III*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2004. s. 216. ISBN 80-86621-06-5. s. 216

267 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 172

268 „Za několik dní po popravě (pozn.: jejich otce), těsně před prázdninami, zatkli matku. Byla odsouzena na dva roky do vězení. Pro nás s bratrem byla vyslána komise z ONV a byli jsme přes silný nesouhlas našich prarodičů odvezeni do dětského domova.“

269 Část JZD byla vybudována ze statku jejího bratra Josefa Řezníčka

270 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 171-2

271 Z rozhovorů s Josefem Vítem, ve Lhotkách, 16. srpna 2019

272 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 180

273 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 173

zemřel 29. prosince 1963 v Litoboři.<sup>274</sup> Tedy musel být propuštěn na základě jedné z amnestií.<sup>275</sup> Jaroslav Horák byl propuštěn dne 23. října 1953 na základě amnestie prezidenta republiky. Svě rehabilitace se nedožil, zemřel 26. listopadu 1967 v Horním Maršově<sup>276</sup> na nádorové onemocnění způsobené pobytem v místě se zvýšenou radiací.<sup>277</sup> Josef Hůlek si odseděl 3 a půl roku. Svě rehabilitace se rovněž nedožil, jelikož dne 15. dubna 1969 podlehl nádorovému onemocnění způsobenému rovněž prací v uranovém dole.<sup>278</sup> Emanuel Konvalinka si odseděl 7 a půl roku, v roce 1959 jej propustili. Zemřel 25. prosince 1969 v Litoboři, svě rehabilitace se rovněž nedožil.<sup>279</sup> Jeho snacha, Helena Konvalinková, uvedla, že její manžel (pozn.: syn Konvalinky) dostal špatný posudek a byl propuštěn ze zaměstnání jako syn „třídního nepřítele“.<sup>280</sup>

JUDr. Albert Prouza si odseděl celkem 9 let. Svě rehabilitace se nedožil, zemřel 30. září 1987 v Praze. Jeho vnučka v rozhovoru s Věrou Vlčkovou uvedla, že „*dědeček velmi nerad nahlas vzpomínal na otrěsné zážitky z vězení, ale často myslel na své spoluvězně, na vzdělané a podobně smýšlející lidi, na kamarády, se kterými sdílel celou i osud. Po celou dobu věznění v nelehké době po propuštění měl velkou oporu ve své manželce Silvii Prouzové.*“ Jejich syn stál v roce 1968 u zrodu Klubu angažovaných nestraníků a po roce 1989 se podílel na obnově KANu a na konferencích o zločinech komunismu.<sup>281</sup> O Janovi Prouzovi rovněž nemáme mnoho informací, jediné, co víme, že byl propuštěn z vězení pro nemoc a zemřel v roce 1967. Svě rehabilitace se nedožil.<sup>282</sup>

V domě Karla Vondráčka dnes žije syn Milan se svou rodinou. Jeho starší syn Karel se odstěhoval na Hoříčky, kde dnes žije se svou manželkou a své dvě děti má prakticky „pořád na očích“, jelikož si své domy postavily pár metrů od jejich rodného domu. Josef Vít, syn Marie Vítové, žije dnes v domě svých rodičů ve Lhotkách, donedávna tam provozoval hospodu „U Vítů“. V bydlišti Emanuela Konvalinky dnes žije jeho potomek, který zde

---

274 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 174

275 1960 či 1962

276 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 175

277 Rozhovor s Alenou Vondráčkovou, ze dne 16. 1. 2020 v Litoboři

278 Rozhovor s Alenou Vondráčkovou, ze dne 16. 1. 2020 v Litoboři

279 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 177

280 Tamtéž, s. 177

281 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 178-9

282 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 179-80

provozuje autodílnu. Dům Jaroslava Horáka dnes vlastní jeho dcera Zdeňka Pacáková. Obydlí po Josefu Hůlkovi zdědil jeho syn, který před pár lety zemřel. V domě nyní žije vnuk Josef Hůlek se svou matkou, Lidmilou. Dům Josefa Brejtra je dnes využíván k rekreačním účelům, jeho potomci ani příbuzní jej dnes již nevlastní. Stejně jako dům<sup>283</sup> Miloslava Borůvky mají ve vlastnictví dnes noví obyvatelé Litoboře.<sup>284</sup>

### **6.3. Karel Vondráček**

Následující informace jsou získány z Archivu bezpečnostních složek, Národního archivu a z rozhovoru Karla Vondráčka, syna odsouzeného Karla Vondráčka.

Karel Vondráček se narodil 6. prosince 1915 v Litoboři Josefu Vondráčkovi<sup>285</sup> a Amálii, rozené Borůvkové<sup>286</sup>. Pocházel z početné rodiny. Prvorozený syn a bratr Josef se vyučil truhlářem a pracoval v Úpici. Jeho druhý bratr, František, se stal později zástupcem firmy Hrdina v Týništi nad Orlicí, kde vyráběli textilní stroje. V roce 1947 zemřel na tuberkulózu. Nejmladší dcera a jediná sestra, Maruška, se narodila v roce 1918, ale rok po svém narození zemřela.<sup>287</sup>

Karel pocházel z katolické rodiny. Studoval na základní škole v Hoříčkách. Jeho výběr střední školy závisel na poměrech, ze kterých pocházel, jakožto syn hospodáře nastoupil do Zemědělské školy ve Smiřicích.<sup>288</sup> Po dvou letech dostudoval, absolvoval a začal se společně s matkou a otcem věnovat zemědělství. Během první republiky byli jeho rodiče organizováni v Lidové straně, a jejich syn Karel se od svého mládí zapojoval v jednotě Orla v Hoříčkách. Během okupace se stal členem Národního souručenství. V mládeži Národního souručenství prý zastával funkci jednatele do roku 1943.<sup>289</sup> V roce 1941 zemřela Amálie Vondráčková, matka Karla Vondráčka.

V roce 1938 nastoupil do aktivní vojenské služby v Trutnově a po okupaci byl s celou posádkou přemístěn do Terezína. V roce 1939 jej propustili, a vrátil se domů.<sup>290</sup> Během druhé světové války si načerno mleli mouku ve svém zaplombovaném šrotovníku. Jeho syn k tomu

283 Majitelem domu je dnes Barbora Luxová

284 Rozhovor s Antonínem Vondráčkem, dne 4. 7. 2020 v Litoboři

285 Narozen 2. května 1886

286 Narozené 29. října 1889

287 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

288 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Životopis Karla Vondráčka. Sepsáno 8. 1. 1952 v KV- StB v Hradci Králové s Karlem Vondráčkem, s.1

289 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Životopis Karla Vondráčka. Sepsáno 8. 1. 1952 v KV- StB v Hradci Králové s Karlem Vondráčkem, s. 2

290 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Životopis Karla Vondráčka. Sepsáno 8. 1. 1952 v KV- StB v Hradci Králové s Karlem Vondráčkem, s. 2

uvádí: „Četníci o tom věděli, ale nesnažili se to potrestat.“ V roce 1945 musel znovu nastoupit do vojenské služby v Náchodě, a odtud byl odvelen do Poříčí v Trutnově. V prosinci téhož roku byl demobilizován a vrátil se domů.<sup>291</sup> Ve spisu StB Karel Vondráček uvedl, že *po demobilizaci jsem se měl v úmyslu se oženit, ale jelikož jsem onemocněl tuberkulosou, jsem od toho úmyslu upustil. Léčil jsem se v Náchodské nemocnici, kde jsem byl 10 neděl a pak jsem byl propuštěn do domácího léčení.*<sup>292</sup> Karel Vondráček mladší k tomu dodává: „*Jeho brácha (František) zemřel na tuberkulózu a během toho ji dostal i táta, v Jaroměři mu řekli, že léky stejně nemají, pokud má statek, ať jde domů a hodně jí. Měl tuberkulózu kavernu.*“<sup>293</sup> Každé ráno vypil 4 vajíčka.<sup>294</sup> Po osvobození v roce 1945 vstoupil do Orla, ale během spojení ORLA se SOKOLEM vystoupil, protože nesouhlasil se sloučením.<sup>295</sup> K němu došlo po právní stránce na podzim roku 1948. Tato zformovaná jednotná organizace SOKOL fungovala dále pod dozorem nově nastoleného režimu, až do roku 1952, kdy byla její činnost ukončena.<sup>296</sup>

V prosinci roku 1948 zemřel jeho otec a na Karla padla povinnost postarat se o hospodářství. Cítil se natolik zdravý, že usedlost převzal a společně s hospodyní, Markétou Hilmanovou, pracoval na svých polnostech.<sup>297</sup> Po smrti Karlovy matky pracovaly na statku ještě 3 hospodyně do 10. listopadu 1951, kdy se po 12leté známosti oženil s Marií Rýdlovou, dcerou sedláka Antonína Rýdla.<sup>298</sup>

Karel Vondráček byl prý velice sečtělý. Údajně se věnoval četbě o společenské problematice v tehdejší Rusku.<sup>299</sup> Jeho syn ovšem přesnější informace o knihách neuvedl. I přesto, že vlastnil 10 ha polností, si našel čas k režírování divadla v Litoboři a vedení ORLA. Prý kdykoliv na schůzích kritizoval slučování polností, bojoval za pestrost polí a luk. Jeho

---

291 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Životopis Karla Vondráčka. Sepsáno 8. 1. 1952 v KV- StB v Hradci Králové s Karlem Vondráčkem, s. 2

292 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Životopis Karla Vondráčka. Sepsáno 8. 1. 1952 v KV- StB v Hradci Králové s Karlem Vondráčkem, s. 2

293 díra v plicích, dodává Karel Vondráček

294 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

295 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Životopis Karla Vondráčka. Sepsáno 8. 1. 1952 v KV- StB v Hradci Králové s Karlem Vondráčkem, s. 3

296 Dostupné ze stránek: <https://etickakomisecr.cz/data/zaverSokolaOrel.pdf>, které dále popisují boje členů proti komunistickému režimu

297 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Životopis Karla Vondráčka. Sepsáno 8. 1. 1952 v KV- StB v Hradci Králové s Karlem Vondráčkem, s. 2

298 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Životopis Karla Vondráčka. Sepsáno 8. 1. 1952 v KV- StB v Hradci Králové s Karlem Vondráčkem, s. 2

299 Rozhovor s Karlem Vondráčkem je doslovný, mohlo se jednat již o Sovětský svaz, ve kterém se praktiky kolektivizace prováděly již ve 30. letech



názor, že „*družstevníctví komunisti nevyalezli, ale jakou formou ho vedli, je špatně!*“ prý pramenil právě z literatury, která v jeho repertoáru převládala.<sup>300</sup>

### 6.3.1. Život před zatčením

V roce 1948 přišlo období voleb. „*Dozorcům se nelíbilo, že je urna za plentou, a tak se volby musely opakovat.*“<sup>301</sup> Tento dovětek dokládá i zápis v Obecní kronice: *Pro volby do Národního shromáždění vydaná jednotná kandidátka. Volba tato prováděla se v hostinci Stanislava Jirouška ve velkém sále. Těsně před polednem přijela kontrola, která volbu zarazila jako nezákonně provedenou a urnu zapečetila. Odjela spolu s předsedou komise na ONV do Náchoda. Důvod přerušení byl ten, že koš pro zahazování kandidátek byl za plentou, kontrola uznala, že koš ten má být umístěn na volném místě, by bylo viděti, jak se kandidátky zahazují. ONV volbu tu zrušil a nařídil na 14 hodin a 30 minut volbu novou a volilo se až do 18 hodin.*<sup>302</sup> Výsledek voleb i tak budila velkou pozornost ze strany ONV. Jednotná kandidátka obdržela 109 hlasů, přičemž 145 lístků bylo odevzdáno prázdných a 6 neplatných.

Karel Vondráček k tomu dodává, že v Litoboři nikdy nevyhrávali komunisti, tady vždy vítězili lidovci, Rudolf založil komunistickou stranu a pak jeho bratr (pozn.: Karel Rudolf, viz první podkapitola) udělal problém – opil se, a řekl pár věcí, které neměl, které se komunistům nelíbily, tak ho zavřeli.<sup>303</sup>

Pro každého budoucího obviněného začala celá akce „Teror Náchod“ jiným příběhem, pro Karla Vondráčka se to stalo v hostinci „Na Kopečku“<sup>304</sup>. Karel Vondráček se údajně poprvé seznámil se Stejskalem skrze Antonína Vondráčka, když jej přivedl před Karlův dům. Na kopci před domem spolu prý mluvili asi 10 minut. Ve spisu pro StB Karel Vondráček uvedl, že *poo Litoboři se říkalo, že to není normální, že se tady tak potuluje. Pak dorazil k večeru znovu sem, moji rodiče ho vyhazovali, aby sem nechodil, ať jde pryč, že žena čeká rodinu. Na stole leželo cukroví a koláče. On je bez dovolení snědl, lehnul si na pohovku a do 16 hodin tam ležel, pak se sbalil a odešel.*<sup>305</sup> Vondráček byl později odsouzen v procesu i za to, že dal Stejskalovi jídlo.

Údajně už chování Miloslava Stejskala vzbuzovalo domněnku, že se stal „nastrčenou loutkou“, protože prý pořád jen opakoval slova: „Já musím do Náchoda! Já musím do

---

300 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

301 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

302 Kronika obce Litoboř, II. díl, s. 133, zápis vedl: Jan Kocián

303 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

304 Dnes již budova neslouží jako hospoda, ale jako rodinný dům. Nápis „Na kopečku“ je dodnes čitelný.

305 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

Náchoda!“ , jako kdyby to měl naučené, snad prý i násilím natlučené do hlavy.<sup>306</sup> V rozhovoru s redaktorkou Irenou Janků Vondráček uvedl podrobnosti setkání se Stejskalem: „*Věřil jsem mu, i nevěřil. Ale proč bych ho, proboha, udával? A komu? Komunistům? Ti nám šli po krku. Nechtěli jsme vstoupit do družstva, a tak nám předepisovali nesplnitelné kontingenty a hrozné pokuty. (...) Stejskal mohl být provokatér, ale právě tak to mohl být nefalšovaný agent, partyzán. Představte si, že bych ho udal a ono to prasklo. Lidi by mě pověsili na nejbližší hrušce!*“<sup>307</sup>

### 6.3.2. *Zatýkání a soud*

Pro Karla Vondráčka si přišli, když byla jeho manželka v 6. měsíci těhotenství. Udělali prohlídku a odvedli ho. V domě s rodinou Vondráčkovou žila Františka Borůvková, sestra Amálky, která v mládí utrpěla poranění hlavy. Na základě zranění byla později zbavena svéprávnosti, ale žila jinak relativně samostatně. Když si StB přišla pro Vondráčka, jeden z pověřenců nechal samopal na stole, Františka jej vzala a namířila proti příslušníkům bezpečnosti. Avšak nic vážného se nestalo.<sup>308</sup> Z vyšetřovacího spisu vyplývá, že celá akce včetně domovní prohlídky proběhla 2. ledna 1952. Celé prohlídce předcházela akt zatýkání, při kterém prý byl Vondráček předveden na okraj obce Litoboře do předem připraveného vozu. V něm již seděli další zatčení lidé. Vozidlo následně směřovalo do Hradce Králové do věznice StB.<sup>309</sup>

Dále se dochoval záznam z domovské prohlídky, ve kterém bylo zmíněno, že *Vondráček Karel vlastní hospodářskou usedlost o výměře asi 6 ha. Ve chlévě má celkem 7 kusů hovězího dobytka a tři kusy vepřového dobytka. Dobytek je v dobrém stavu. Obytný dům pozůstává pouze z jedné místnosti, která slouží za kuchyni a ložnici společně. Zařízení této je velmi chudé. Na sýpce má Vondráček k větší množství pšenice, ova i ječmene. Dle prohlášení jeho manželky Marie má kotingent chlebového i krmného obilí splněn. Kromě obytné místnosti byla prohlédnuta i půda a sklep jakož i chlév a stodola. Při domovní prohlídce nebylo nic závadného nalezeno. Na otázku, zda Vondráček má v držení zbraně, tento zatvrzele odpovídal, že nikdy neměl ani nemá.*<sup>310</sup>

---

306 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

307 JIRKŮ, Irena. Z násilněná vesnice. *Magazín DNES + TV*. 12. 9. 1996, , 12-14.

308 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

309 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Vyšetřovací oddělení. Vyplnil: Vrchní strážmistr Marek Jindřich. Dne 2. 1. 1952

310 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243. Vyšetřovací oddělení. Vyplnil: Vrchní strážmistr Marek Jindřich. Dne 2. 1. 1952

Ve věznici Vondráček prošel mnoha výslechy, při kterých byl psychicky i fyzicky šikanován. Během rozhovoru jeho syn uvedl, že „*když byl v Hradci ve vazbě, tloukli je tam, šli na to vědecky – používali psychologii, dali mu za dveře nějaký magnetofon, nějaký hlas, který mu celé dny křičel: „Jsi vlastizrádce!“*, hučelo mu v uších, psychicky ho to rozhodilo.“<sup>311</sup> Psychicky vyvíjeli i nátlak přes jeho rodinu, že se něco zlého stane jeho dětem. Tato praktika se stávala velice často užívanou pro svou účinnost. Oběti se obávaly, že dojde k uvěznění jejich manželek a dětí, nebo jakékoliv další perzekuci jejich rodiny a přátel.<sup>312</sup> Dokonce prý nahráli pláč jeho manželky, který měl dopomoci k celkovému zhroucení vyslýchaného.<sup>313</sup> Podle otce Karla Vondráčka byli horší (pozn.: komunisté) než nacisti.<sup>314</sup>

„*Jednou ho mlátili tak moc, že mu „ruply“ nervy, „dostal sílu“ a všechny je z cely vyházel, kopali do něj, ale on se chtěl nějak bránit, pak po něm stříkali vodu, byl úplně mokrý, v zrcadle se nepoznával, byl úplně fyzicky znetvořený. Dokonce kvůli tomu ani nebyl u soudu, odsoudili ho v nepřítomnosti.*“<sup>315</sup> O této události samozřejmě existuje zápis i ze stran vězňatelů. Karel Vondráček musel dne 7. ledna 1952 podepsat tzv. Dodatkový zápis výpovědi, v němž se doznal, že prý při svém prvním výslechu<sup>316</sup> neuvedl úplnou pravdu, a to z obavy dlouhé doby odsouzení a prozrazení dalších osob.<sup>317</sup> Na základě toho údajně spáchal sebevraždu. Karel Vondráček se o ni opravdu pokusil, ovšem k tomu mohly vést zcela odlišné důvody, než které byly uvedeny v protokolu.<sup>318</sup> První pokus se stal z noci 3. na 4. ledna, při němž vytáhl ze svého spodního prádla šňůru, uvázal ji za roh topení a pomocí smyčky se chtěl oběsit. Tento pokus se nezdařil, a tak později vymýšlel způsob, jak by svůj odchod ze světa urychlil. Na klozetu uviděl dva šrouby, které držely víko. Jeden šroub ukroutil a ulomil, opřel jej o topení a pomocí rozběhu a nárazu o předmět si chtěl zasáhnout srdce. Ani jeden z pokusů se nevydařil.<sup>319</sup>

---

311 Jedná se o doslovný popis rozhovoru s Karlem Vondráčkem. Rozhovor není nijak upravován z důvodu autenticity.

312 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 88

313 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

314 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

315 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

316 Ze dne 2. 1. 1952

317 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243-4. Dodatkový zápis o výpovědi s obviněným Karlem Vondráčkem, Dne 7. 1. 1952

318 Již na základě formulování může být zjevné, že se jedná o protokol sepsaný StB, k jehož podpisu byl Vondráček donucen.

319 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243-4. Dodatkový zápis o výpovědi s obviněným Karlem Vondráčkem, Dne 7. 1. 1952

Vyšetřovatelé se pomocí psychických a fyzických nátlaků snažili z vyslychajících vyloučit ty „správné“ odpovědi, a mnohdy potřebovali „potvrdit“ i od svých obětí, že se s nimi zacházelo slušně. Karel Vondráček musel podepsat protokol, v němž „potvrzoval“ slušné zacházení, které vyšetřovatele chránilo před vlnou kritiky z nepřiměřených fyzických trestů. Ve spisu je uvedeno, že se vězeň po nezdařených pokusech o sebevraždu rozhodl utéct z věznice. Svůj čin měl spáchat v noci z 6. na 7. ledna 1952. Údajně křičel, že je s ním hrubě zacházeno. Když přiběhl první z hlídajících, tak prý po něm Vondráček hodil víko od klozetu. Na základě toho se jej příslušníci snažili odzbrojit, avšak kousek prkénka mu zůstal v ruce a při útoku s ním prý poranil jednoho z hlídačů. V tu chvíli přinesli hadici, kterou namířili proti obviněnému. Karel Vondráček prý použil hadici jako ochranný štít proti silnému proudu vody.<sup>320</sup> Proud vody byl ale příliš silný, po velkém boji byl vězeň svázán do svěrací kazajky, kterou poprvé roztrhal, takže byla použita druhá.

Ve spisu se též poprvé objevila věta, která popřela všechny dosavadní výsledky s Karlem Vondráčkem: *Nyní vidím, kam mně moje nenávist k lidově demokratickému zřízení zavedla, svých činů lituji a bude-li mi dána možnost, chci svojí práci ve prospěch celku napravit.*<sup>321</sup> Podle dosavadních poznatků o vězni Vondráčkovi získaných od rodiny a sousedů znamenal podpis protokolu jediné. Karel Vondráček byl pomocí psychického a fyzického teroru zlomen. Vondráčkova manželka po návštěvě ve věznici vyprávěla své rodině, že „*ten do rána umře*“.<sup>322</sup>

Zanedlouho jej přesunuli do jiné cely, kterou již obýval „nějaký pán“ z Králíků<sup>323</sup>. Zmíněný muž se o zbídačeného Vondráčka staral, to už prý byl ve fázi, kdy mu tekla krev i z uší.<sup>324</sup> Přesun do jiné cely byl zřejmě umožněn z důvodu, že se Vondráček „přiznal“ k činům, které nespáchal a podepsal veškeré protokoly. Pokud vyšetřovaný přistoupil na hru referentů a začal se přiznávat, podmínky se zlepšily, přestalo mučení v podobě bití, zvýšily se porce jídla, mohli se konečně vyspat a byli často dávání do společných cel. Zde je důležité upozornit, že ne všichni byli od počátků umístěni na samoty.<sup>325</sup>

---

320 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243-4. Dodatek k zápisu o výpovědi s obviněným Karlem Vondráčkem, Dne 7. 1. 1952

321 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243-4. Dodatek k zápisu o výpovědi s obviněným Karlem Vondráčkem, Dne 7. 1. 1952

322 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

323 Po návratu z vězení ho chtěl navštívit, ale už jej nezastihl. Zemřel a zprávu o jeho skonu se dozvěděl z městského úřadu.

324 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

325 PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s. Po válce. ISBN 978-80-7422-590-1. s. 91

Po mnoha výsleších a půl roku od odsouzení první skupiny se konal soud v Hradci Králové, Karel Vondráček nebyl přítomen, což po těch útocích, které si prožil ve věznici, bylo zcela pochopitelné.<sup>326</sup> V rozsudku zaznělo, že *obvinění Vondráček, Borůvka, Rudolfová, Hůlek, Konvalinka, JUDr. Albert Prouza a Josef Brejtr ač přímo informováni zahraničním agentem S., případně jinými osobami o jeho úkolech přepadávat a odstraňovat funkcionáře lidosprávy, KSČ a JZD, onomu agentu poskytovali všestrannou pomoc v jeho protistátní činnosti, zejména tím, že ho ukřývali, dávali stravu, poskytovali oděv nebo i jinak přispívali onomu agentu v jeho velezrádných rejdech, ohrožujících naše státní základy.*<sup>327</sup> V případě Vondráčka se jednalo právě o stravu a nocleh.<sup>328</sup>

Karel Vondráček starší za svého života naznačoval, že agent Stejskal byl poslán, aby dokončil dílo kolektivizace<sup>329</sup>, v rozsudku na to mysleli také, a proto své činy vůči rolníkům obhajovali takto: *současně není bez zajímavosti podívat se, kdo jsou tito obvinění. Z deseti obviněných v souzeném případě se jedná o rolníky. Na otázku, proč tomu tak je, můžeme čerpat ze zkušeností SSSR v jeho boji za socializaci státu, za socializaci venkova.(...) Z neodůvodněné obavy o svůj majetek se svým jednáním postavila do řad nepřátel našeho pracujícího lidu.*<sup>330</sup>

Karlu Vondráčkovi kromě údajného napadení hlídačů prodloužil pobyt ve vězení i fakt, že se během domovní prohlídky v jeho studně našla zbraň. Prý jej na Štěpána 26. prosince 1951 upozornil Josef Svatoň, že StB chodí po domech a hledá zbraně.<sup>331</sup> Jak již bylo uvedeno výše, Karel Vondráček dostal 16 let vězení. Odseděl si 10 let a 5 měsíců ve Valdicích.<sup>332</sup>

### 6.3.3. Výkon trestu

Karel Vondráček si svůj trest odseděl ve Valdicích, kam nastoupil hned v červenci. Pro svůj zdravotní stav nemohl nastoupit do žádného z pracovních táborů. Této věznici je věnovaná předchozí podkapitola.

---

326 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

327 Ze soukromých spisů Josefa Víta, Státní soud v Praze, 3 Ts I 30/52, dne 26. 7. 1952 předseda: Karel Bautz, s. 2

328 Ze soukromých spisů Josefa Víta, Státní soud v Praze, 3 Ts I 30/52, dne 26. 7. 1952 předseda: Karel Bautz, s.5

329 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

330 Ze soukromých spisů Josefa Víta, Státní soud v Praze, 3 Ts I 30/52, dne 26. 7. 1952 předseda: Karel Bautz, s.4

331 Archiv bezpečnostních složek. H, H-243-4.PROTOKOL O VÝPOVĚDI s obviněným Karlem Vondráčkem, Dne 5. 1. 1952, s. 5

332 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. ISBN 80-238-6374-6. s. 181

Kvůli nelidskému zacházení a těch útocích s vodou zjistili, že má vodu v plicích. „V roce 1954 ho kvůli té vodě zavřeli do nemocnice, kde na vězních zkoušeli penicilin. Všichni na vesnici a v okolí vyprávěli, že pokud se všichni vrátí, Vondráček se nevrátí, protože byl po té tubeře hrozně nemocný, jak byl v té nemocnici kvůli vodě, on se tam sám od sebe staral o nemocné, nosil je na toaletu, myl je, když to bachaři viděli, ihned mu nabídli, aby tam zůstal a on že teda jo. A možná právě tímhle se zachránil.“<sup>333</sup> Karel Vondráček starší prý říkával, že kvůli povstání v Maďarsku v roce 1956 se více uvolnily poměry, díky nimž mohl pro svou spolehlivost a pílí pracovat ve skladu patřícím k nemocnici.<sup>334</sup>

Jeho syn ve svých vzpomínkách na otce vyprávěl, že „když pak po letech přišel domů, znal všechny léky, vždycky když byl u nás doma někdo nemocný, hned věděl, jaké léky mu napíše.“<sup>335</sup> Karel Vondráček byl propuštěn po 10 letech a 5 měsících.<sup>336</sup>

#### **6.3.4. Život po propuštění**

Po propuštění z vězení nastoupil do kravína v Litoboři. Strýc Karla Vondráčka mladšího tam dělal zootechnika, svou působností mu tedy pomohl se získáním nové práce. Svůj majetek si musel od státu odkoupit. Karel Vondráček mladší k tomu uvedl, že *všichni měli doma koupelnu, my nic, ve 4 ráno táta chodil do kravína, v 8 se vrátil se zedníky a pracovali na našem domu, od 16 hod běžel zpátky do kravína a pak zase makal na svém domě.*<sup>337</sup> Oba rodiče dělali v kravíně. Jeho otec byl natolik šikovný a vyhlášený, že když se telila kráva, ihned se volalo doktoru Tylšovi na Hoříčky, ten je však vždy utnul slovy: „že to není potřeba, protože se Karel o to postará.“ Zvládal lehčí porody krav, a téměř jakékoliv práce v kravíně.

Manželka několikrát psala o milost, ale nikdy tím nezatěžovala svého syna. Finanční stránka byla též problematická, protože si musela znovu kupovat svůj vlastní dům. Měli doma pár kusů dobytka, a proto prodávali mléko. Za to se platilo podle kvality. Jednou za měsíc chodil člověk pověřený měřením tučnosti v mléce, a podle toho se po celý měsíc hodnotilo mléko od dané krávy. Chodili dávat i vejčička do výkupu, zkrátka vše, z čeho „by byla nějaká koruna“, která by jim o trochu usnadnila život.<sup>338</sup> Po revoluci osmdesátiletý Karel Vondráček starší uvedl pro časopis *Magazín DNES*: „Dostali nás. A v hospodaření – jednou provždy. Kde bych teď sebral sílu a peníze? Musím být rád, že si družstvo ponechalo mých sedm

---

333 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

334 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

335 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

336 VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000. s.180-181

337 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

338 Rozhovor s Karlem Vondráčkem, se synem Karla Vondráčka, narozen 1952, Hoříčky dne 2. 11. 2019

hektarů v pronájmu. Ročně mi platí pár stokorun, ale aspoň se nemusím stydět, že mi pole leží ladem.“<sup>339</sup>

V šedesátých letech<sup>340</sup> zažádala o milost téměř většina obětí politického procesu v Litoboři, včetně Josefa Víta mladšího a Karla Vondráčka. Vondráček starší k tomu dodává: „Když jsem se dostavil k prvnímu výsledku, s hrůzou jsem zjistil, že proti mně sedí ti samí vyšetřovatelé jako před lety. Smáli se mi do očí. To se nedoplatíš, a stejně nic nezískáš. Pomáhali jste nepříteli republiky, tak co chceš? Stáhl jsem svou žádost. Nemělo to smysl.“<sup>341</sup> Podobně jako Vondráček se zachovali i další žadatelé, kromě Josefa Víta mladšího, který za svého otce a strýce bojoval dál.<sup>342</sup> K úplné rehabilitaci došlo 12. října 1991, ale k očištění jména Karla Vondráčka a mnoha dalších to možná potrvá i celá desetiletí, jelikož i dnes se ve vesnici můžeme setkat s lidmi, kteří souhlasí s verdikty lednového a červencového soudu.<sup>343</sup> Karel Vondráček zemřel 13. června 2002, dožil se 87 let.

---

339 JIRKŮ, Irena. Z násilněná vesnice. *Magazín DNES + TV*. 12. 9. 1996, 12-14.

340 Podle Sborníku od Věry Vlčkové se k rehabilitaci rozhodli právě v roce 1968 po uvolnění politických poměrů.

341 JIRKŮ, Irena. Z násilněná vesnice. *Magazín DNES + TV*. 12. 9. 1996, 12-14.

342 JIRKŮ, Irena. Z násilněná vesnice. *Magazín DNES + TV*. 12. 9. 1996, 12-14.

343 Rozhovor s Antonínem a Alenou Vondráčkovými, dne 19. 1. 2020 v Litoboři

## 7. ZÁVĚR

Padesátá léta jsou dnes synonymem politických procesů, které sloužily k upevňování moci komunistického režimu a vyvolávání politiky strachu. Mezi postiženými se nacházeli aktivní, potenciální i zcela vymyšlení odpůrci režimu. Oběti perzekučních machinací se stávali i celé sociální skupiny obyvatel. Jednou z nich byli i venkovští soukromě hospodařící zemědělci. Venkov prošel výraznými změnami určenými politikou státu před rokem 1948, ale i vývojem po únoru 1948. Zemědělci se odmítali vzdát svých majetků, které se dědily po generace. Většina z nich nesouhlasila s režimem ani se zakládáním zemědělských družstev. Následovala rozsáhlá vlna represí, která vyústila v politické procesy s rolníky.

Součástí procesu kolektivizace Československa se stala i obec Litoboř, kde proběhl proces s kulaky pod názvem akce „Teror Náchod“. V roce 1952 se uskutečnily dva procesy, během nichž bylo odsouzeno celkem 18 lidí. Celá kauza se nesla v duchu propagandy. Během vyslýchání došlo k tvrdým fyzickým a i psychickým trestům. Čtyři lidé odsoudili k trestu smrti, všichni se odvolali, ale trest byl změněn pouze v jednom případě a to na doživotí. Další čtyři lidé byli odsouzeni za velezradu k odnětí svobody v rozmezí 16 až 20 let. V červencovém procesu padly další tresty za pomoc k trestnému činu velezrady v rozmezí 5 až 18 lety odnětí svobody, za neoznámení trestného činu v rozmezí 2 a půl až 4 let odnětí svobody a v jednom případě za nadřezování trestnému činu 2leté odnětí svobody. Důvodem se stala údajná spolupráce se zahraničním agentem Miloslavem Stejskalem, který v okolních obcích prováděl útoky na přední komunisty.

Procesy neměly jen dopad na jedince, ale zaměřovaly se na celé rodiny a přátelé. Rodiny musely zpátky kupovat své domy, jejich děti byly označovány za potomky nepřátel režimu a tedy bez šance na vysněnou budoucnost. Manželé a otcové skončili ve vězení či v pracovních táborech, ze kterých se vrátili s podlomeným zdravím. Na následky fyzické a psychické šikany v kombinaci s pracemi v uranových dolech zemřeli brzy po návratu z vězení. Situace, které vězni zažili, je natolik poznamenaly, že se po návratu z vězení stahovali z předchozího veřejného života. Někteří po návratu z dlouholetého vězení poprvé viděli své děti, například v případě Karla Vondráčka.

Další kategorií byly ženy a matky. V jednom případě byl ve vězení vyvolán nucený potrat, v dalším zase děti odvedli do dětského domova, aby nebyly vystavovány „špatné“ protirežimní výchově. Osud Anny Řezníčkové též vypovídá o dopadu represí tehdejšího režimu. Jejího syna a zetě popravili, dceru zavřeli na dva roky do vězení, majetek se stal



součástí JZD v Litoboři, kam pak musela chodit pracovat. Vnoučata skončila v dětském domově, kde je nesměla navštěvovat. Takových životních tragédií bylo mezi odsouzenými a jejich rodinami více.

Velký zvrat nastal i ve vesnici a v jejím okolí, obyvatelé dostali strach, a radši své majetky vložili do JZD. Změnila se i atmosféra, jelikož se každý bál vyjádřit svůj názor, aby neskončil ve vězení. Další velkou změnou je dnešní stav zemědělství v obci. Ačkoliv v roce 1991 proběhla velká řada rehabilitací, během kterých byly navraceny pozemky bývalým majitelům, dnes již nikdo z nich, ani z jejich potomků, nehosподаří.

Poprvé žádali oběti perzekucí rehabilitaci v roce 1968. V té době už část obětí podlehla nádorovým onemocněním v důsledku práce s rudou. K žádné rehabilitaci nedošlo, již z důvodů, že v komisích seděli lidé, kteří oběti soudili. Další pokus přišel v roce 1991, tentokrát už s kladným výsledkem. Rehabilitace se dožili pouze čtyři lidé.

Za kauzu „Teror Náchod“ nebyl do dnešních dnů nikdo veden k odpovědnosti. Prokurátoři ani soudci již nežijí a stejně je to i s jejich oběťmi. Cílem této práce byla rekonstrukce procesu „Teror Náchod“ za použití metod syntézy a analýzy pramenů a nesené komparace s jejich odbornou literaturou. Díky výpovědím pamětníků je možno si dotvořit příběh, který se odehrával v letech 1951 až 1952 v obci Litoboř a v jejím okolí. Jak již bylo zmíněno, dnes již nežije nikdo z obětí, které by mohly vyprávět svůj životní příběh, avšak stále žije řada potomků a jejich příbuzných, kteří by o procesu mohli říci více, ale z osobních důvodů se k tématu nechtějí vracet.

I přestože na toto téma existují diplomové a bakalářské práce, myslím si, že se na něj dá dále navazovat. Pro práci by mohlo být přínosné komparovat okolní kroniky a oslovit občany okolních vesnic, ve kterých se vyskytovala osoba Miloslava Stejskala. Dále by bylo užitečné oslovit více potomků a rodin odsouzených lidí. Obec Litoboř nebyla jedinou obcí v okolí, kde byla vykonstruována kauza o protistátní činnosti. Další z nich se stala v obci Mezilečí, kde došlo k procesu s živnostníky a nepohodlnými příslušníky politických stran.

## 8. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

### 8.1. *Prameny*

#### 8.1.1. *Archivy*

Archiv bezpečnostních složek Praha

Archiv Kanceláře prezidenta republiky Praha

Národní archiv Praha

Rodinný archiv Josefa Víta

Rodinný archiv Aleny a Antonína Vondráčkových

#### 8.1.2. *Tisk*

Magazín DNES, 1996 – Znásilněná vesnice

KAFKA, Jan. *Neklidné Vánoce a nešťastný Nový rok 1952 v Litoboři*, s. 14, in *Rodným krajem: Vlastivědný sborník kraje Aloise Jiráska, Boženy Němcové a bratří Čapků*. 2012. Červený Kostelec: Vlastivědný spolek při Městském kulturním středisku Červený Kostelec, 2012. ISSN 1210-6135.

#### 8.1.3. *Rozhovory (orální historie)*

Rozhovor s Karlem Vondráčkem (2019)

Rozhovor s Antonínem Vondráčkem (2019-2020)

Rozhovor s Alenou Vondráčkovou (2019-2020)

### 8.2. *Literatura*

BLAŽEK, Petr, Jaroslav ROKOSKÝ, Libor SVOBODA, Martin TICHÝ, Jiří URBAN. *Rozkulačeno!: půlstoletí perzekuce selského stavu = half a century of persecution of the peasant estate*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, [2016], 143 s.

DOSTÁL, Vladimír V. *Agrární strana: její rozmach a zánik*. Brno: Atlantis, 1998, 358 s.

GEBAUER, František. *Soudní perzekuce politické povahy v Československu 1948 - 1989: (statistický přehled)*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. ISBN isbn80-85270-24-2. s. 7

KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. Brno: Barrister & Principal, 2001, 253 s.

KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: [státní bezpečnost 1948-1956]*. Brno: Doplněk, 1999, 289 s.

KELLER, Radek. *Česká advokacie v dobách zkoušky: (Právní předpisy o advokacii z let 1948-1994)*. Autor úvodu Stanislav BALÍK. Praha: Česká advokátní komora, 1995, 79 s.

PINEROVÁ, Klára. *Do konce života: političtí vězni padesátých let - trauma, adaptace, identita*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 404 s.

PINEROVÁ, Klára, ed. *Jáchymov: jeviště bouřlivého století*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2018, 428 s.

RYCHLÍK, Jan a Vladimír PENČEV. *Od minulosti k dnešku: dějiny českých zemí*. Vydání druhé, rozšířené. V Praze: Vyšehrad, 2018. ISBN 978-80-7429-881-3

ROKOSKÝ, Jaroslav, ed. *Dvakrát otrokem: paměti agrárníka Oldřicha Suchého*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2014, 511 s.

ROKOSKÝ, Jaroslav a Libor SVOBODA, ed. *Kolektivizace v Československu*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2013, 473 s.

TOMAN, Petr a Ondřej ŠEBESTA. *Advokáti proti totalitě: Kamill Resler, Jiří Křížek, Jaroslav Borkovec, Rastislav Váhala, František Hejný, Dagmar Burešová, Otakar Motejl, Ján Čarnogurský, Jiří Machourek, Milan Hulík*. Praha: Mladá fronta, 2019, 333 s.

TOMEK, Prokop. *StB jako historický pramen*, In: Soudobé dějiny 12, č. 1, Praha 2005, s. 208-214

VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004.

VLČKOVÁ, Věra. *Horizonty (ne)svobody: političtí vězni okresu Náchod v letech 1948-1989*. Náchod: Konfederace politických vězňů, okresní pobočka, 2000.

VOREL, Jaroslav, Alena ŠIMÁNKOVÁ, Lukáš BABKA a Monika KIPETŘOVÁ. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech*. Díl I a II., Praha 2004.

### **8.3. Internetové zdroje**

*Historická penologie: Věznění a vězeňství*. Institut vzdělávání - kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2006, (1), 44 s. Dostupné také z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/HP1.-06.pdf>

Křechoř – Kutlíře. Pamětní deska obětem a utrpení selského lidu v době kolektivizace. *Politické procesy: Pamětní místa komunistického režimu* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i, 2020 [cit. 2020-05-03].

Litoboř, Pomník obětem komunismu. *Politické procesy: Pamětní místa komunistického režimu* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i, 2020 [cit. 2020-05-03].

*Politické procesy: Pamětní místa komunistického režimu* [online]. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i, 2020 [cit. 2020-05-03].

Sociologická encyklopedie dostupná: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/VSgS>

#### **8.3.1. Online dokumenty**

[www.totalita.cz](http://www.totalita.cz)

## 9. Přílohy

Příloha č. 1 - Žádost o milost od Josefa Víta, devítiletého syna Josefa Víta, ze dne 31. ledna 1952 (Archiv Kanceláře prezidenta republiky, Josef Vít – trest smrti, T619/52)

Příloha č. 2 - Žádost Vladimíra Kejlara o přezkoumání trestné činnosti Marie Vítové, ze dne 2. května 1952 (Národní archiv v Praze, Osobní spis Josefa Víta, 2SPt/8/52)

Příloha č. 3 – Protokol o domovní prohlídce v domě Karla Vondráčka za přítomnosti jeho manželky Marie, ze dne 2. ledna 1952 (Archiv bezpečnostních složek, Protokol o domovní prohlídce, H\_243, s. 106)

KANCELÁŘ PRESIDENTA REPUBLIKY

Čj : T619/52

Věc : Vít - žádost o smrti Jana

P. d. otec hradl. - T. N. A.

řada

IB

ka, slabá, přiti

Vážený pane prezidente!

Prosím Vás o jednu prosbu. Jsem devítiletý chlapec a mám malého bratříčka který ještě nechodí do školy. Prosíme Vás pane prezidente abyste smířil trest tatínkovi, že se provinil proti zákonu. A je za to pobuřán smrtí. Děkuji pane prezidente za laskavou odměnu a slíbaji, že budu dobrým pionýrem. Byl velmi pracovitý a starostlivý. Jechtil s bratřem. Je členem TJZ. Maminka je slabá, takže těžkou práci nemůže dělat. Josef Vít syn čest práci!

pro otec  
žádám o milost  
a republiky Vám  
že být předmě-  
tehdy, až ozná-  
mí ~~o trestu~~  
širodním výborem,  
akému trestu,  
kdy došlo k od-

ednostu

31. 1. 1952

Vít

K vyř.  
podání

kancel  
.....  
Došlo  
Zelože

11. 1952

11. 1952

DRUGENL

Příloha č. 1 – Žádost o milost od Josefa Víta, devítiletého syna Josefa Víta, ze dne 31. ledna 1952 (Archiv Kanceláře prezidenta republiky, Josef Vít – trest smrti, T619/52)



MISTNÍ NÁRODNÍ VÝBOR v Lhotkách

Čís. jedn. ....

Dne 2. května 1952

Státní prokurát.  
s. Ludmila Matusinská.  
Praha.

8. V. 1952

Věc 2 Spt.I 8/52

Příloha .....

Vážená soukružno prokurátorko!

V leanu letošního roku jsme byli svědky procesu s bandou zaskoanů, který se konal v Náchodě. Ze Lhotek byl souzen Vít Josef, pro spoluúčast na vražedném útoku na s. Hofmana Jar. Byl odsouzen k trestu smrti, později si snal odvolání a osua jsme nic na MNV nic neostali co a jak s ním je, a byl li rozsudek potvrzen či byl popraven.

To je toliko úvodem, abys věděla o co se vlastně jedná.

Paní Vítová manželka odsouzeného věděla o aiver, jak jsme sami slyšeli u soudu v Náchodě, jmenována již několikrát sháněla popis občanů na žádost o milost pro svého ~~manžela~~ manžela a dala mi část práce abych i členy strany od podpisu odvrátil.

Proto abych Ti vysvětlil o co nám jde, pí Vítová je v domění, že se jí nic nestane a jejímu manželu též ne, v tomto domění je již celá vesnice a široké okolí. Sehnali jsme si sem roaínu, která by věděla ale Jeanotu místní hostinec, a roaínu pro JZD neboť chceme přejít na III. typ. Stalo se však již zde to, že na tyto soukruhy se spacial. některé občane ze Lhotek a rekli jim, že v případě, když se nastěhují, že to dopane snimi jako se s. Hofmanem/ útok na ne./ Nase JZD chceme-li vybuovat společný kravin potřebuje nutně objekt p. Víta, pro rozšíření adapt. stáje.

Paní Vítová má možnost jít k roaícím manželu nebo by bylo nejlépe, aby byla vzata též do vazby a odsouzena a aeti, chceme-li z nich něco mít aby byli aány na vychování. Chceme-li úspěšně buovat JZD musíme mít a hlavne občane za Lhotek a okolí jasno v otázce Víta J.

Ani tento proces pí. Vítovou nepoučil a kde může aelá ze svého muže mučedníka a ovlivnuje nám obyvatelé a ve skutečnosti je ona hlav. vinníkem.

Jeme v situaci, kdy některé soukruzi si stěžují že jsme neúspěšní a že si pomalu zde může aelat každý co chce. Proto Te soukružno prosím, abys nám ulehčila práci a pomohla v buování JZD III. typ. a co nejarive začala co vlaste s odsouzenými je a máme-li právo na jeho majetek, a buate li souáiti jeho ženu, nebo prosím aby byla věc pí. Vítové přeána okresní prokurátúře.

Prosím Te může-li nám tuto věc vyváiti co nejarive neboť věc spechá a chceme již do 14 dnů začnou buovat a adaptovat kravin.

Dekuji Ti za raau a brzké vyřízení.

Čest práci

P.S. při odpoveai prosím jen do rukou míst. tajem.

nam. polit. tajemník



Kejzlar Vladimír.

*[Handwritten signature]*

Příloha č. 2 – Žádost Vladimíra Kejzlara o přezkoumání trestné činnosti Marie Vítové, ze dne 2. května 1952 (Národní archiv v Praze, Osobní spis Josefa Víta, 2SPT/8/52)



534.

Dne 2. ledna 1952.

V y š e t ř o v a c í o d d ě l .

Dne 2. ledna 1952 byla provedena domovní prohlídka u V o n d r á č k a Karla nar. 6.12.1915 rolníka bytem v Litoboři okr. Náchod čp. 2.

V n n d r á č e k Karel v lastní hospodářskou usedlost o výměře asi 6 ha .Ve chlévě má celkem 7 kusů hovězího a tři kusy vepřového dobytka .Dobytěk je v dobrém stavu.Obytný dům pozůstává pouze z jedné místnosti která slouží za kuchyni a ložnici společně.Zařízení této je velmi chudé.Rovněž zásoba prádla apod. je celkem nepatrná.Ná sýpce má V o n d r á č e k větší množství pšenice ovsu a i ječmene.Dle prohlášení jeho manželky Marie má kotingent chlebového i krmného obilí splněn.

Kromě obytné místnosti byla prohlédnuta i půda a sklep jakož i chlév a stodola.Při domovní prohlídce ne bylo nic závadného nalezeno.Na otázku zda V o n d r á č e k má v držení zbraně tento za tvrzele odpovídal, že nikdy neměl ani nemá.

Domovní prohlídce přítomná Marie Vondráčková manželka jmeno vaného se chovala po celou dobu trvání domovní prohlídky slušně a orgánům nečinila žádných potíží.

Ještě před za početím domovní prohlídky byl V o n d r á č e k předveden na okraj obce Litoboře do připraveného vozu odkud společně s jinými předváděnými byl převezzen do Hradec Králové do věznice Stb. Sám V o n d r á č e k se během předvádění choval slušně a klidně ,požadavky orgánů plnil velmi ochotně.

Vrch. strážm. Měrek Jindř.

*Vrch. strážm. Měrek Jindř.*

106

**Příloha č. 3** – Protokol o domovní prohlídce v domě Karla Vondráčka za přítomnosti jeho manželky Marie, ze dne 2. ledna 1952 (Archiv bezpečnostních složek, Protokol o domovní prohlídce, H\_243, s. 106)